

Nr 125

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utrikesförvaltningens organisation och personalbehov m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a och 5:e avd.)

1:o) **Utrikesförvaltningens organisation och personalbehov.** I propositionen nr 75 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 1 mars 1963, föreslagit riksdagen att

1) godkänna av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll framlagda förslag om utrikesförvaltningens organisation och personalbehov, avseende såväl utrikesdepartementet som utrikesrepresentationen;

2) fastställa av departementschefen i statsrådsprotokollet redovisad personalförteckning för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att under av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna förutsättningar utöka antalet i personalförteckningen upptagna sändebudstjänster i Bo 6;

4) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet redovisade riktlinjer för nytt lönesystem för tjänstemän inom utrikesrepresentationen m. fl.;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att inom ramen för å vederbörliga anslag för budgetåret 1963/64 anvisade medel tillämpa de föreslagna riktlinjerna för lönesystemet på tjänstemännen inom utrikesrepresentationen samt — i den utsträckning departementschefen förordat — på specialattachéer m. fl.;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fall, som i statsrådsprotokollet angivits, minska enligt Saar utgående förmåner ävensom bostadskostnadsersättning;

7) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade förslag om bidrag för resa till Sverige för semester, om anskaffning av tjänstebilar och statsanställning av viss chaufförspersonal, om reglering av garagekostnader och om försvarsattachépersonalens ersättning för bilresor med verkan fr. o. m. den 1 juli 1963;

8) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som fordras för genomförande av de av departementschefen förordade förslagen.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* (I: 655) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjövall* (II: 809), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 75 måtte beakta vad i motionerna anförts,

dels ock en inom andra kammaren av herr von Friesen väckt motion (II: 801), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär skyndsamt utredning av förslag till förstärkning av Sveriges representation i Bukarest och Sofia.

Hemställan i motionerna I: 655 och II: 809 innebär,

att riksdagen måtte uttala att inspektören vid personalvårdsbyrån jämväl måtte erhålla skyldighet att under sitt arbete beakta de problem experter anställda vid bilaterala u-hjälpsprojekt i statlig regi kan komma att vilja hänvisa till honom,

att vid den fortsatta utredningen om utbildningsfrågor för all utrikes personal även samordningsproblem för experter inom u-hjälpen beaktas,

att utrikesförvaltningens lönenämnd under sitt fortsatta utredningsarbete även erhåller i uppdrag att utreda lönevillkor, barnbidrag, representationsbidrag m. m. för experterna inom u-hjälpen, samt

att tjänstepersonal som erhåller statligt resebidrag för att tillträda tjänst hos utrikestjänsteman jämväl erhåller rätt till resebidrag för semesterresa till Sverige enligt grunder som gäller för likartad annan personal.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 809 och II: 801.

Inledning

Verksamheten inom utrikesförvaltningen i dess helhet har efter andra världskrigets slut avsevärt vuxit.

Denna utveckling har gjort en översyn av utrikesförvaltningen och dess organisation påkallad. För en sådan allmän översyn har även statsutskottet uttalat sig i sitt utlåtande 1958: 3. I sådant syfte tillsattes 1961 en utredning med parlamentariskt inslag, UD-utredningen, som i december 1962 avgav sitt betänkande. Samtidigt avgav utrikesdepartementets administrationsutredning, som tillsattes 1958, sitt slutbetänkande. De förslag, som nu framlägges i denna proposition, överensstämmer i allt väsentligt med utredningarnas förslag och innebär en förstärkning av utrikesförvaltningens organisation och personalresurser.

Förslag framlägges vidare beträffande principerna för avvägningen av utlandstjänstemännens löner, syftande till större fasthet i lönesystemet. Förslaget grundar sig på utredningar som framlagts av utrikesförvaltningens lönenämnd i enlighet med uppdrag som erhållits av Kungl. Maj:t 1960.

Utrikesförvaltningens uppgifter

Departementschefen har lämnat en redogörelse för UD-utredningens förslag och remissmyndigheternas yttranden däröver. Härutinnan hänvisas till s. 7—11 i propositionen.

För egen del har departementschefen anfört följande.

»Det har länge stått klart, att en allmän översyn av den svenska utrikesförvaltningen är påkallad. Förändringen och ökningen av arbetsuppgifterna har efter hand nödvändiggjort talrika beslut i fråga om organisation och personal på enskilda punkter, men något ställningstagande grundat på en undersökning av hela problemkomplexet har inte skett på flera årtionden, i själva verket inte sedan riksdagen 1919 och 1921 fattade beslut efter utredning av en 1918 tillsatt sakkunnigkommitté. Den ordning som då tillskapades för utrikesdepartementets organisation och arbetsformer har inte undergått några väsentliga förändringar bortsett från en rätt betydande utökning av personalkadern. Den bestående ordningen har befunnits i stort sett ändamålsenlig, och den har kunnat smidigt anpassas efter nya förhållanden. De nu företagna utredningarna har inte heller funnit anledning att föreslå någon genomgripande omorganisation av utrikesdepartementet.

Även vad avser representationen utomlands har förändringar efter hand vidtagits allt eftersom nya behov anmält sig men utan att någon allmän översyn kommit till stånd. Utvecklingen har främst karakteriserats av tillkomsten av ett antal nya beskickningar och, efter andra världskriget, av ständiga representationer vid vissa internationella organ såsom FN och den ekonomiska samarbetsorganisationen i Paris.

Även om det varit möjligt att genom partiella reformer sätta utrikesförvaltningen i stånd att utan påtagliga svårigheter ombesörja sitt arbete under nya och förändrade förhållanden, har berättigade önskemål framkommit om en allmän kartläggning av utrikesförvaltningens uppgifter och av de krav, som den nya tiden ställer i fråga om organisation och personal. Inte minst har intresset ökat att få till stånd en samlad bedömning och avvägning av uppgifter och personalbehov mellan utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna. Vid 1958 års riksdag underströk statsutskottet behovet av ett fylligt material för bedömningen av anslagsäskanden. Detta uttalande föranledde den inom utrikesdepartementet 1960—61 företagna översynen, vilken i sin tur blivit en del av arbetsmaterialet för UD-utredningens nu framlagda betänkande. Parallellt med denna utredning har administrationsutredningen prövat utrikesförvaltningens administrativa frågor.

Då jag nu går att framlägga förslag, i det väsentliga grundade på utredningarnas överväganden och slutsatser, finner jag det naturligt att ange några allmänna utgångspunkter för bedömningen av organisation och personalbehov.

En modern utrikesförvaltning ställs inför ett otal ärenden av högst växlande karaktär, vilka endast har det gemensamt, att de på ena eller andra sättet rör förhållandet till främmande land. Det kan gälla medverkan i en exportdrive eller anordnandet av en konstutställning, bistånd till nödställd svensk eller skyddande av svensk patenträttighet, rapportering om konjunkturen eller om smittsamma sjukdomar, indrivning av underhållsbidrag eller utlämning av förbrytare, delgivning av rättshandlingar och upptagande av sjöförklaring, föredrag eller presskontakter om svenska samhällsförhållanden, förmedling av journalistbesök i Sverige, författande av inlägg

eller resolutionsutkast vid internationella konferenser och många andra ting.

Hur än arbetet inom utrikesförvaltningen förändrats och utvidgats kvarstår dock dess centrala uppgift att utgöra instrumentet för svensk utrikespolitik. Den svenska oavhängiga neutralitetspolitiken syftar till att tillsammans med försvarspolitikerna så långt möjligt skydda Sveriges frihet och fred. För att den skall fylla en sådan uppgift krävs att den i omvärlden möts med förståelse och respekt. Utrikesdepartementet och de på instruktion från departementet verkande representationerna i utlandet har att sprida kunskap om och söka vinna förståelse för de allmänna riktlinjer för Sveriges politik, som fastställts av statsmakterna, och de skall i enskilda frågor av politisk eller handelspolitisk karaktär, där Sverige har anledning att ta ståndpunkt, förklara de svenska synpunkterna och delta i eller leda de förhandlingar, som kan ifrågakomma. Denna verksamhet tar sig många former — kontakter i de olika huvudstäderna med regeringsmedlemmar, tjänstemän och journalister samt med utländska beskickningar i Stockholm, överläggningar mellan svenska och utländska delegater i internationella organisationer o. s. v.

De internationella förbindelserna har efter kriget intensifierats på alla områden. Det ömsesidiga beroendet mellan alla folk har ökat till följd av kommunikationernas, nyhetsförmedlingens, handelns och krigsteknikens utveckling. Även de små staterna har blivit medvetna om att de för sin säkerhet och sin materiella välfärd är direkt beroende av händelser och tendenser i andra kanske långt avlägsna områden. Det är en väsentlig del av svensk utrikespolitik att aktivt medverka i de internationella ansträngningarna att åstadkomma nedrustning och att bygga upp en internationell freds- och rättsordning, att främja det internationella varuutbytet och att bidra till utvecklingsländernas framåtskridande. Sverige har också i stor omfattning mottagit uppdrag att delta i internationella förhandlingar för dylika ändamål och att ställa personal till förfogande för internationella övervaknings- och kontrolluppdrag.

Vidare måste beaktas, att utrikesförvaltningen i ökande omfattning har anledning att befatta sig med olika frågor sammanhängande med försvarspolitik och strategi. Utrikesförvaltningen har här betydelsefulla uppgifter inom ramen av den totala svenska försvarsberedskapen. Skärpta krav ställs på utrikesförvaltningen att tillhandahålla snabba och tillförlitliga informationer och bedömningar av betydelse för försvarspolitikerna. Slutligen märkes, att man inom utrikesdepartementet i samband med nedrustningsförhandlingarna finner det erforderligt att ägna uppmärksamhet åt strategiska, militärtekniska och -vetenskapliga problemställningar. Med hänsyn till de arbetsuppgifter som här antytts krävs ett nära, kontinuerligt samråd mellan utrikesdepartementet samt försvarsdepartementet och de militära myndigheterna.

De här angivna politiska och handelspolitiska förhållandena har ställt ökade kvantitativa och kvalitativa krav på utrikestjänsten. Samtidigt har förvaltningen ställts inför vidgade uppgifter när det gäller att främja han-

deln och det kulturella utbytet, att lämna i utlandet verksamma svenska företag eller resande svenskar bistånd i olika former och att deltaga i den allmänna upplysningsverksamheten. Dessa uppgifter är, såsom UD-utredningen framhåller, delvis av den natur att det måste bli en avvägning i vad mån de kan och bör utföras. Det är inte möjligt att objektivt och exakt ange, vilka uppgifter som bör ges förtursrätt, respektive hur stora personal- och finansiella resurser som bör avses för visst ändamål. Den genomgång, som företagits av UD-utredningen, har lett fram till vissa förslag härutinnan, till vilka jag i huvudsak kan ansluta mig. Med tillfredsställelse noterar jag förslaget om upprättande av en personalreserv i form av en särskild förhandlingsgrupp. Tillika med de dispositioner, som utrikesledningen kan anse lämpligt vidta inom ramen för den totala organisationen, kommer en sådan grupp att underlätta den smidiga anpassningen av organisation och personal till de krav på utrikesförvaltningen, som i varje läge bedöms som särskilt viktiga.

UD-utredningen har behandlat frågan om en möjlig decentralisering av utrikesärendenas handläggning. Härvidlag är att märka, att de internationella förbindelsernas breddning och intensifiering under senare tid har lett till en ökning av kontakterna mellan fackdepartement och experter i olika länder. Inte minst har detta varit fallet inom den nordiska länderkretsen. Den praxis som utvecklats inom denna krets har funnit sitt uttryck i den 1962 avslutade nordiska samarbetsöverenskommelsen, vilken i sin artikel 38 fastställer, att »myndigheter i de nordiska länderna äga skriftväxla direkt med varandra i andra ärenden än sådana, som till följd av sin natur eller av annat skäl böra handläggas genom förmedling av utrikesförvaltningen.» En motsvarande fastän långt mindre markerad ökning av de direkta kontakterna mellan fackmyndigheterna har kunnat iakttagas inom ramen för det europeiska ekonomiska samarbetet.

Mot denna utveckling är i och för sig intet att invända. På samma sätt som fackmyndigheterna för exempelvis post, telegraf och järnvägar traditionellt samarbetar direkt med sina utländska motsvarigheter och i huvudsak endast i politiskt eller traktatmässigt ömtåliga frågor samråder med utrikesdepartementet, kan sakfrågor även av annat slag ofta med fördel diskuteras direkt mellan fackmyndigheterna. Till vad UD-utredningen här har att andraga kan jag i det väsentliga ansluta mig. Dock vill jag understryka vikten av att utrikesdepartementet i ena eller andra formen bibehåller kontakten med samtliga utrikesärenden av betydelse. Härför talar inte endast behovet av en utrikespolitiskt betingad samordning. Regeringen måste också ha tillgång till en enda myndighet, som har överblick över landets samtliga förbindelser med visst främmande land eller över det allmänna läget i en viss internationell organisations verksamhet. Även när direkta förbindelser förekommer utan departementets medverkan är det alltså naturligt att departementet fortlöpande informeras, på samma sätt som rapporterna om utrikesförvaltningens egna kontakter med utländska myndigheter kontinuerligt delges alla de fackmyndigheter, som har intresse därav.

Att departementet bör äga den överblick, varom nu talats, innebär själv-

fallet inte någon inskränkning i fackmyndigheternas rätt och möjlighet att allt efter sin behörighet bereda och fatta beslut i ärenden, som normalt förmedlas över utrikesförvaltningen. I själva verket har antalet ärenden med utrikes anknytning, vilka i sak beredes inom fackdepartementen, vuxit så kraftigt, att det befunnits ändamålsenligt att tilldela flera departement byråchefs- och byrådirektörstjänster för internationella frågor. Förutsättningarna för bedömningar och åtaganden på det internationella planet är ofta att söka i den inhemska utvecklingen på motsvarande område. Utrikesförvaltningens uppgifter är därvid att ställa lämplig förhandlingspersonal till förfogande och att i erforderlig utsträckning förmedla de internationella kontakterna samt att bevaka de utrikespolitiska aspekterna av berörda frågor.

UD-utredningen framhåller, att breddningen av utrikesförvaltningens arbetsområde medfört åtskilliga svårlösta problem ur organisatorisk synvinkel men att det är uppenbart, att de nytillkommande arbetsuppgifterna i regel inte kan avvisas utan måste lösas inom ramen för en organisation, som äger erforderligt internationellt kontaktnät och tillgång till språkkunnig personal. Mot bakgrunden av bl. a. nu anförda synpunkter har utredningen kommit till den uppfattningen, att utrikesförvaltningens arbetsfält även framgent kommer att växa med den fortskridande aktiviseringen av de internationella förbindelserna. Utredningens överväganden rörande förvaltningens organisation och personalbehov har grundats härpå. Jag finner detta vara en riktig utgångspunkt.

UD-utredningen ägnar med rätta stor uppmärksamhet åt frågor om rekrytering och utbildning av utrikesförvaltningens personal. Utöver vad som följer av vad jag nyss anført om utrikesförvaltningens växande uppgifter vill jag här framhålla, att utrikestjänsten otvivelaktigt har särdrag, som ställer delvis andra krav på personalen än verksamhet inom andra statliga förvaltningsgrenar. Dit hör kravet att vederbörande bör besitta goda kunskaper i franska och engelska språken. Detta kan, såsom för övrigt LO anført i sitt remissvar, innebära risk för att annars lämpade ungdomars inträde i utrikesförvaltningen försvåras av ekonomiska skäl. Den av utredningen föreslagna särskilda aspirantutbildningen, vartill jag återkommer i det följande, är emellertid ägnad att motverka detta förhållande.

Förutom tekniska färdigheter av typen språkkunskaper vid sidan av egenskaper såsom mognad och gott omdöme bör på utrikestjänstemännen särskilt ställas kravet på förmåga att i olika länder och kulturmiljöer vinna förtroende. Det framstår vidare som önskvärt, att utrikestjänstemännen, vilka genom långvariga utlandsvistelser kan riskera att förlora förstahandskontakten med svenska politiska, ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden, bereds tillfälle till studier i sådana ämnen under de tider de tjänstgör i utrikesdepartementet eller eventuellt hemkallas för just detta ändamål. Svenska moderna samhällsförhållanden är föremål för intresse både i vissa högt utvecklade länder och i många u-länder. Det är av stor vikt att alla utrikestjänstemän är i stånd att lämna upplysningar härom och att förmedla

kontakter för dem i utlandet som önskar få tillfälle till mera ingående studier.

Med anledning av vad statskontoret och LO anført om önskvärdheter av växeltjänstgöring mellan utrikesförvaltningen och andra förvaltningsgrenar vill jag framhålla, att möjligheter härtill föreligger redan i dag och kommer att utnyttjas i den mån så befinnes lämpligt.

I takt med att arbetsuppgifterna allmänt vuxit har också ökade krav ställts på utrikesdepartementets administrativa organisation. De förslag som härvidlag lagts fram av administrationsutredningen och som syftar till att skapa rationellare och bättre arbetsformer för departementets administrativa apparat biträder jag i allt väsentligt. I synnerhet anser jag att inrättandet av en reguljär och utvidgad inspektionsverksamhet vid utlandsmyndigheterna kan bli ett värdefullt instrument för att öka utrikesförvaltningens effektivitet.»

Utrikesförvaltningens nuvarande organisation m. m.

Innan UD-utredningens och administrationsutredningens överväganden beträffande utrikesförvaltningens organisation och personalbehov redovisas har departementschefen lämnat en översikt över gällande organisation. Utskottet får härutinnan hänvisa till s. 16—19 i propositionen.

Föreslagen organisation av utrikesförvaltningen

Utrikesdepartementet

Departementschefen har lämnat en redogörelse för UD-utredningen och administrationsutredningens förslag rörande utrikesdepartementets organisation samt däröver avgivna remissyttranden. Utskottet får härutinnan hänvisa till s. 19—41 i propositionen. Departementschefen har herefter anført följande.

»Såsom jag tidigare anført erhöi utrikesdepartementet i stort sett sin nuvarande struktur 1921. En mindre omorganisation företogs 1928. Den indelning i avdelningar och självständiga byråer, som då tillkom, gäller i huvudsak alltjämt.

Utrikesdepartementet består av följande enheter: politiska avdelningen, rättsavdelningen, handelsavdelningen, personalavdelningen, protokollet, pressbyrå och arkivet. Hösten 1961 tillskapades därjämte en fristående arbetsgrupp för internationella biståndsfrågor.

UD-utredningen och administrationsutredningen har i enlighet med sina direktiv företagit en undersökning av departementets organisation och personalbehov, varvid den förra ägnat sig åt politiska avdelningen, rättsavdelningens juridiska byrå, handelsavdelningen, protokollet, pressbyrå och ar-

betsgruppen för internationellt bistånd, medan den senare utredningen befattat sig med återstående enheter, nämligen personalavdelningen, rättsavdelningens konsulära byrå och arkivet.

I den följande redovisningen av mina ställningstaganden och förslag kommer jag att först behandla de enheter, som UD-utredningen undersökt, och därefter administrationsutredningens förslag. Därvid kommer rättsavdelningens två byråer att behandlas i skilda sammanhang.

Departementets högsta ledning består av, förutom departementschefen, en kabinetssekreterare med en biträdande kabinetssekreterare såsom ställföreträdare. Någon ändring i kabinetssekreterarens funktioner föreslås inte av UD-utredningen. I syfte att åstadkomma en avlastning av kabinetssekreterarens arbetsbörda på det administrativa området föreslår administrationsutredningen därvidlag en förstärkning av departementets resurser. UD-utredningen ställer sig bakom detta förslag. Jag instämmer i uppfattningen att en avlastning av kabinetssekreterarens omfattande arbetsbörda bör komma till stånd och föreslår i det följande en förstärkning av departementets administrativa organisation. Detta innebär emellertid inte någon begränsning i kabinetssekreterarens instruktionsenliga skyldighet att utöva allmän tillsyn över de administrativa funktionerna inom utrikesförvaltningen samt verksamhetens bedrivande i stort.

Någon grundläggande organisatorisk förändring av politiska avdelningen föreslås inte av UD-utredningen. Denna förordar dock att de luftfartspolitiska frågorna, vilka f. n. omhänderhas av avdelningen, överföres till handelsavdelningen, där andra viktiga samfärdselfrågor handlägges. Detta förslag synes ändamålsenligt. Mot utredningens förslag att de internationella atomfrågor, som nu handlägges inom handelsavdelningen, överflyttas till politiska avdelningen, där redan huvuddelen av dessa frågor bearbetas, har jag ingen erinran. Till frågan om förstärkning av avdelningens personal återkommer jag längre fram.

I fråga om rättsavdelningens ledning, vilken för närvarande utövas av en avdelningschef i B 5 och en biträdande avdelningschef i B 4, föreslår UD-utredningen inte någon förändring, så länge den nuvarande avdelningschefen kvarstår i sin befattning. För tiden därefter innebär förslaget att de två högsta befattningarna inom den rättsliga sektorn skall innehas av två tjänstemän i B 4, av vilka den ena skall vara chef för rättsavdelningen och den andra expert i internationella rättsfrågor inom den förut nämnda förhandlingsgruppen.

I likhet med UD-utredningen finner jag det ofrånkomligt, att de rättsliga arbetsuppgifterna inom departementet även för framtiden ledes av två högre tjänstemän med avdelningschefs eller därmed jämförlig ställning och vill därför föreslå, att två befattningar i B 4 reserveras för dessa uppgifter på sätt utredningen förordat. Den närmare fördelningen av arbetsuppgifterna mellan de båda befattningshavarna liksom dessas förhållande till rättsavdelningen synes böra regleras instruktionsvägen i samband med personskifte på avdelningschefstjänsten.

UD-utredningen föreslår därjämte, att tjänsten som chef för juridiska byrån skall indras och ledningen för byrån övertas av biträdande avdelningschefen, vilken skulle placeras i B 2. Med hänsyn till att två tjänstemän i B 4 ändock kommer att stå till förfogande för departementets rättsliga uppgifter har jag funnit mig kunna biträda en dylik åtgärd. Denna omläggning bör dock, såsom framgår av det föregående, inte genomföras så länge den nuvarande avdelningschefen kvarstår i sin befattning.

Vad i övrigt gäller rättsavdelningens juridiska byrå är den utvidgning av byråns arbetsområde, som UD-utredningen uppmärksammat, föranledd av ett under senare år starkt intensifierat samarbete bl. a. på den internationella lagstiftningens område, något som även haft återverkningar på det inhemska planet. Därtill kommer den stora mängd enskilda rättsärenden som är en följd av de ökade handelsförbindelserna och resetraffiken mellan Sverige och utlandet liksom den ökade inflyttningen av utlänningar till vårt land. UD-utredningen föreslår, att byråns verksamhetsområde blir föremål för särskilt studium inom departementet, varvid även möjligheterna att genom ökad delegering uppnå en jämnare fördelning av ansvaret och arbetsledningen inom byrån bör uppmärksammas. Jag har för avsikt att föranstalta om en sådan översyn.

Ett för dagen oavvisligt behov, som även beaktats av UD-utredningen, är tillkomsten av en särskild befattning för traktatväsendet. Jag ansluter mig till utredningens förslag att rättsavdelningen tillföres en byrådirektörstjänst, vars innehavare skall svara för bevakningen av avdelningens traktatfrågor. Detta skulle innebära en välbehövlig förstärkning av rättsavdelningen inte endast i fråga om tillsynen av avdelningens egna traktater. En sådan befattningshavare skall kunna konsulteras även beträffande Sveriges kraftigt tillväxande traktatbestånd i övrigt, varigenom en enhetlig praxis i fråga om traktaträtten skulle kunna åstadkommas.

Beträffande handelsavdelningen föreslår utredningen den ändringen i den nuvarande organisationen att de samfärdselpolitiska ärendena i samband med luftfartsfrågornas överförande från politiska avdelningen koncentreras till en och samma organisationsenhet inom handelsavdelningen, varvid en byråchefstjänst föreslås inrättad. Jag förordar en dylik koncentration men är inte beredd föreslå, att en byråchefstjänst inrättas för dessa ärenden. Till personalbehovet inom avdelningen återkommer jag i det följande.

UD-utredningen har tagit upp frågan om pressbyråns omvandling till avdelning och erinrar om förslaget från en särskild utredningsman 1939 att byrån åter skulle bli avdelning i likhet med förhållandet 1909—1919. Även dåvarande departementschefen anförde i 1939 års statsverksproposition att starka skäl talade för en sådan omorganisation men rekommenderade att denna fråga skulle uppskjutas. Den omfattning som upplysningsverksamheten utomlands numera tagit är enligt utredningens uppfattning ett skäl för att inrätta en press- och informationsavdelning. Med hänvisning till att regeringen nyligen tillsatt en särskild rådgivare med samordnande uppgifter i upplysningsfrågor finner utredningen det rimligt att frågan om inrättande av

en pressavdelning anstår till dess klarhet vunnits om presschefens roll i den svenska upplysningsverksamheten. Utredningen erinrar dock om att ärendet när det prövas jämväl bör belysas från synpunkten, att pressbyråchefen även framgent bör ha en ställning som garanterar att han till fullo utnyttjas som talesman för departementet.

Flera remissinstanser, däribland upplysningsberedningen, har ansett det motiverat att en press- och informationsavdelning redan nu tillskapas.

För pressbyrån och dess chef föreligger två huvuduppgifter, vilket också avspeglas i pressbyråns uppdelning på två sektioner. I fråga om informationsverksamheten om Sverige, där de svenska utlandsmyndigheterna utgör organen på fältet, fungerar pressbyrån som basorganisation och vägledare. Den andra uppgiften är att vara departementets språkrör genom kommuniker, uttalanden och direkta kontakter med svensk och utländsk press.

För egen del är jag för dagen inte beredd att förorda inrättande av en sådan avdelning utan föreslår i likhet med UD-utredningen att frågan härom får anstå.

I 1962 års statsverksproposition (bil. 5 s. 7) anmälades, att en särskild arbetsgrupp för koordinering av handläggningen av de internationella biståndsärendena inom departementet tillskapats under hösten 1961. Arbetsgruppen förestås f. n. av ett sändebud i disponibilitet och består därjämte av en byråchef, tre förste sekreterare och en attaché. Den lyder direkt under kabinetssekreteraren och arbetar i nära kontakt med bl. a. politiska avdelningen och handelsavdelningen. I proposition 1962: 100 angående svenskt utvecklingsbistånd angavs, att anordningen var av provisorisk karaktär i avvaktan på resultatet av UD-utredningen. Denna finner att anledning saknas att ändra nuvarande arrangemang med en sektion för internationella biståndsärenden, vilket synes fungera tillfredsställande. En omprövning av den nu tillämpade organisationen bör enligt utredningens uppfattning verkställas om något eller några år. Utredningen föreslår emellertid inrättande av en fast chefstjänst i B 2.

Ökningen av det svenska utvecklingsbiståndets omfattning har medfört en påtaglig ansvällning av arbetsuppgifterna inom departementets sektion för internationella biståndsärenden. Personaluppsättningen inom sektionen har därför måst ökas inom ramen för de nuvarande personaltillgångarna. I likhet med utredningen finner jag att en omprövning av den nu tillämpade organisationen bör verkställas om ytterligare något eller några år. Under tiden bör inrättas en chefstjänst såsom UD-utredningen föreslagit.

UD-utredningen föreslår att en organisationsenhet upprättas i form av en särskild utrednings- och förhandlingsgrupp, som skall stå till utrikesministerns förfogande och ägna sig åt speciella utrednings- och förhandlingsuppgifter. I gruppen ingående tjänstemän bör även kunna utnyttjas för att temporärt överbrygga uppkommande vakanser utomlands. Exempel på gruppens arbetsuppgifter har tidigare angivits. Utredningen betonar, att syftet med arbetsgruppens inrättande kan tillgodoses endast om tjänstemännen sätts in på avgränsade arbetsuppgifter och inte utnyttjas som en mer eller

mindre permanent förstärkning av departementets fasta organisation. Så gott som samtliga remissinstanser har anslutit sig till förslaget.

Som jag tidigare anfört noterar jag med tillfredsställelse detta förslag. Dess genomförande anser jag betydelsefullt för utrikesförvaltningens möjligheter att effektivt disponera sina personalresurser. Såsom framgår av tidigare referat av utredningen påverkas vissa byråer kännbart av att tjänstemännen i betydande omfattning tas i anspråk för förhandlingar och andra särskilda uppdrag. Arbetet vid byråerna skulle löpa mera ostört om en del förhandlingsuppdrag kunde omhändershas av en särskild grupp tjänstemän utanför den ordinarie personaluppsättningen. Detta får givetvis inte innebära att befattningshavare vid de ordinarie avdelningarna upphör att delta i förhandlingar och konferenser, när detta med hänsyn till deras löpande arbete befinner sig ändamålsenligt. I den mån vikarie i dylika fall är erforderlig, kan sådan ställas till förfogande från gruppen. Jag vill även erinra om önskvärdheten av att disponera över ett antal kvalificerade tjänstemän, som kan utnyttjas för att temporärt fylla plötsligt uppkommande vakanser utomlands. Med nuvarande ansträngda personalresurser är det endast undantagsvis möjligt att fylla dylika vakanser med tjänstemän från departementet. Medlemmarna i gruppen skall även kunna tas i anspråk för vissa sammanställningar av material och undersökningar, vilka erfarenhetsmässigt aktualiseras, ofta i brådskande ordning, inför uttalanden och ställningstaganden i viktigare internationella frågor, inför kontakter på regeringsplanet med främmande stater o. s. v. och vilka endast med största svårighet kan inpassas i den ordinarie arbetsrutinen. Gruppens huvudsakliga arbetsuppgifter bör emellertid avse förhandlingsuppdrag. Den bör däremot inte syssla med utredningar i sådana frågor, som naturligt hör hemma i fackdepartementen. Jag finner det därför riktigare att gruppen benämnes enbart förhandlingsgrupp. Gruppen bör vara underställd utrikesministern/kabinettssekreteraren.

Utredningen föreslår, att gruppen skall bestå av 10 tjänstemän med följande lönegradsplacering: två i B 4, två i B 2 och sex i A 23. Enligt min mening bör gruppen omfatta två sändebuds- eller utrikesrådstjänster i B 4, två byråchefstjänster i B 2 och två förste sekreterartjänster i A 23. Den ena av tjänsterna i B 4, vilken är avsedd att besättas med en rättsexpert, bör, såsom utredningen föreslagit, hållas vakant så länge den nuvarande chefen för rättsavdelningen innehar sin tjänst.

I likhet med utredningen har nära nog samtliga remissinstanser starkt understrukt vikten av en systematisering och effektivisering av den samlade utlandsrapporteringen och därför livligt tillstyrkt utredningens förslag om inrättande av ett rapportsekretariat i departementet.

Frågan om utlandsmyndigheternas rapportering och om det inkommande rapportmaterialets nyttiggörande har länge och fortlöpande varit föremål för uppmärksamhet inom departementet. Enligt nuvarande, sedan lång tid tillbaka gällande ordning åvilar det vederbörande avdelningar och byråer att tillse, att rapporteringen får en lämplig inriktning och omfattning

samt att inkommande rapportmaterial på bästa möjliga sätt tillgodogöres. Till följd av begränsade personalresurser och stark arbetsbelastning har försättningar emellertid hittills ej förelegat att underkasta det samlade rapportmaterialet en mera ingående och samordnad bearbetning. Av samma skäl har direktivgivningen från departementet till utlandsmyndigheterna om rapporteringen inte kunnat bli så kontinuerlig och systematisk som varit önskvärt.

En förstärkning av departementets resurser i syfte att möjliggöra en utvidgad verksamhet i vad gäller uppdragandet av riktlinjer för rapporteringen och lämplig behandling av rapportmaterialet är enligt min mening påkallad. I och med att utrymme ges för en bearbetning av materialet skulle ett bättre nyttiggörande av detta kunna ske. Så skulle bl. a. vinnas att rapporter av intresse för en bredare krets, vilkas delgivning på grund av insprängda förtroliga moment hittills måst begränsas, skulle kunna ges en vidare distribution. Sammanfattande och orienterande översikter skulle också kunna utarbetas i betydligt större utsträckning än vad som f. n. är möjligt.

Med förstärkta resurser skulle vidare kontakten med utlandsmyndigheterna i rapporteringsfrågor kunna intensifieras, vilket, såsom omvitnats av flertalet sändebud, skulle vara ägnat att underlätta rapportverksamheten och bidra till att ge denna en mera ändamålsenlig inriktning.

Den av UD-utredningen föreslagna sammansättningen av rapportsekretariatet finner jag ändamålsenlig. Jag föreslår därför, att en byråchefstjänst i B 2 och två förste sekreterartjänster i A 23 inrättas för de ifrågavarande arbetsuppgifterna.

Jag vill emellertid framhålla, att rapportsekretariatets tillkomst givetvis inte får medföra inskränkningar i det ansvar och de befogenheter som tillkommer avdelningar och byråer.

Jag övergår nu till att behandla departementets administrativa enheter.

Personalavdelningen, som står under ledning av en avdelningschef i B 4, arbetar för närvarande med två byråer, personalbyrå och ekonomibyrå, med en byråchef, respektive ett kansliråd i B 1 i spetsen.

Utgångspunkt för administrationsutredningens förslag är att utrikesdepartementet inte bara fungerar som en del av Kungl. Maj:ts kansli utan även utgör ett centralt ämbetsverk med en vittförgrenad lokalförvaltning ävensom att uppgifterna på ämbetsverksplanet på ett avgörande sätt bör påverka utformningen av den administrativa organisationen. Utredningen utgår samtidigt från att beslut som avser verksfunktionerna i mycket vid utsträckning efter delegeringsbeslut av departementschefen skall kunna fattas av departementstjänstemän. Mot bakgrund härav föreslår utredningen, att en tjänst som souschef och administrativ chef i B 5 inrättas i stället för den nuvarande tjänsten som chef för personalavdelningen i B 4. Personalavdelningens benämning skulle ändras till administrativa avdelningen. Genom en omfattande delegering av beslutanderätten skulle souschefen överta

huvuddelen av departementschefens verksfunktioner. Det understrykes av utredningen att en sådan organisatorisk lösning inte skulle rubba kabinnettssekreterarens ställning såsom övervakare av departementsarbetet och rådgivare till utrikesministern i dennes utövande av det högsta chefskapet. Genom förslaget skulle emellertid i viss utsträckning kabinnettssekreterarens befattning med administrativa ärenden begränsas. Så gott som samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran.

Förslaget att inrätta en tjänst som administrativ chef i B 5 biträder jag. I likhet med vad som är fallet i flera större ämbetsverk införes härigenom en motsvarighet till en överdirektörsbefattning, avsedd att under utrikesministern/kabinnettssekreteraren svara för departementets administrativa ledning, något som motiveras av den omfattande organisation det här är fråga om. Det ligger i sakens natur att med hänsyn till tjänstens karaktär särskilda krav måste ställas på innehavarens administrativa erfarenheter och kunskaper.

Inspektionsverksamheten inom utrikesförvaltningen bör enligt utredningens mening få en särskild företrädare inom departementet. En ny tjänst som inspektör i B 4 föreslås därför inrättad, direkt underställd utrikesministern/kabinnettssekreteraren. Inspektören skall ha rådgivande och kontrollerande uppgifter med avseende på utlandsmyndigheternas verksamhet och vara förbindelselänk mellan centraladministrationen och utlandsmyndigheterna. Han bör enligt utredningen vidare biträda vid avvägningen av löneförmåner och även utöva en viss personalvårdande funktion. Förslaget välkomnas av remissinstanserna med några få undantag.

Jag delar utredningens uppfattning att tiden nu är inne att inrätta ett inspektionsorgan inom den svenska utrikesförvaltningen. Behovet härav vitsordas för övrigt av UD-utredningen ävensom av lönenämndens utlands-löneöversyn på sätt senare skall anges. Beträffande syftet med inspektörstjänsten ansluter jag mig i huvudsak till utredningens förslag. Inspektionsverksamheten bör bli av väsentligt värde med avseende på den administrativa avdelningens uppgifter i fråga om utlandsmyndigheternas administration. Verksamheten bör därför bedrivas i mycket nära samverkan med ledningen för avdelningen. Jag vill även betona de personalvårdande uppgifter, som förutses ingå i inspektörens funktioner, något som jämväl personalorganisationerna lagt vikt vid. Inspektören bör således också stå till förfogande för råd och vägledning åt de enskilda tjänstemännen utomlands. Även i fråga om den blivande inspektörens ställning i organisationen är jag ense med utredningen. I likhet med denna föreslår jag, att en tjänst i B 4 inrättas för ändamålet.

Vad den under administrationschefen lydande administrativa organisationen beträffar har utredningen preciserat tre huvudområden — ekonomi och organisation, egentliga personalärenden samt löner och andra förmåner — fördelade på var sin byrå: en kanslibyrå, en personalbyrå och en lönebyrå. Denna byråindelning förefaller rationell med hänsyn både till verksamhetens totala omfattning och betydelse och till de olika arbetsuppgif-

ternas särskilda karaktär. Jag kan inte finna att riksrevisionsverkets förslag att kanslibyrån och lönebyrån borde slås ihop till en byrå är en lycklig lösning. Liksom utredningen bedömer jag det nödvändigt, att samtliga frågor inom förmånsområdet samordnas under enhetlig ledning och inrymmes under en nyinrättad byrå.

Vad gäller fördelningen av arbetsuppgifterna mellan de olika byråerna kan jag med vissa jämkningar acceptera utredningens förslag.

Personalbyråns arbetsuppgifter är i utredningens förslag renodlade och omfattar enbart handläggningen av egentliga personalärenden. En utvidgning av den nuvarande personalbyråns uppgifter förordas av utredningen: sakkunskap bör tillföras framför allt inom utbildningsområdet, varjämte en utbyggd verksamhet för åtgärder i personalvårdande syfte föreslås. Organisatoriskt delas byråns verksamhet upp på tre sektioner, en med personalplanering som huvudsaklig uppgift, en för personalens utbildning och en för löpande personaladministrativa göromål.

Utredningens förslag om förstärkning av personalbyrån finner jag tillfredsställande. Denna arbetsenhet har alltsedan andra världskriget arbetat med i stort sett oförändrad personalstyrka och har därför haft stora svårigheter att bemästra den på grund av utrikestjänstens ansvällning ständigt ökande arbetsvolymen. Ökade personella resurser bör nu ställas till förfogande dels för de arbetsuppgifter i fråga om rekrytering och utbildning, som föreslagits av UD-utredningen och som jag finner värda allt beaktande, dels för en vidgad personalvård. Det torde här erinras om att personalorganisationerna och flertalet utlandsmyndigheter i sina remissvar givit uttryck åt sin uppskattning över att utredningen beaktat behovet av särskilda befattningshavare för personalvårdande uppgifter. Det råder intet tvivel om att behovet av personalvårdande verksamhet är stort med tanke på utrikesförvaltningens säregna struktur och arbetsförhållanden.

Administrationsutredningens förslag beträffande kanslibyråns organisation kan jag i huvudsak tillstyrka, ehuru jag liksom statskontoret finner att den nuvarande benämningen ekonomibyrå bör bibehållas. Enligt utredningen skulle byrån vara indelad i tre sektioner, nämligen budget och driftsekonomi, inklusive rationalisering och intern service, medelsförvaltning med revision och kostnadskontroll samt författningsexpedition med konseljprotokoll. Det synes emellertid vara mera ändamålsenligt att frigöra budgetsektionen från rationaliseringsuppgifterna. Liksom riksrevisionsverket finner jag nämligen, att budgetsekreterarens befattning med budgetarbetet såväl för utrikesförvaltningen som för internationella biståndsärenden är av sådan omfattning, att han rimligen inte kan medhinna att även leda rationaliseringsarbetet, som avses omfatta verksamheten såväl inom departementet som vid utlandsmyndigheterna. Vid sidan av budgetsektionen och sektionen för medelsförvaltning bör sålunda finnas en sektion för rationalisering och intern service. Med hänsyn till vad nyss anförts om sektionens arbetsuppgifter anser jag, att denna bör stå under ledning av en byrådirektör och i övrigt omfatta den personal utredningen föreslagit.

Enligt för departementet gällande instruktion ankommer utarbetandet av författningar rörande departementets och därunder lydande myndigheters verksamhet på rättsavdelningen. Initiativet till och ansvaret för upprättandet av instruktioner åvilar givetvis vederbörande avdelningar och byråer. Med hänsyn till behovet av en samlad överblick av instruktionsmaterialet liksom till dettas övervägande juridiska karaktär bör den formella samordningen av texterna förläggas till rättsavdelningen även i fråga om instruktioner, för vilka denna inte har det sakliga ansvaret. Jag föreslår därför, att den av administrationsutredningen förordade författningsexpeditionen skall ingå i rättsavdelningen och såsom utredningen föreslagit bestå av en byrådirektör i A 25 och en amanuens.

Utredningen föreslår, att verksamheten vid departementets materielförråd avvecklas och att denna i stället överföres till postverkets centralförråd, som i fortsättningen skulle svara för leveranser av kontorsmateriel till utlandsmyndigheterna. Generalpoststyrelsen har förklarat sig inte ha någon erinran mot en dylik överflyttning, vilken dock bör anstå till den 1 juli 1964. Jag har ingen erinran mot att denna omläggning företages. I avvaktan på att den kan genomföras torde verksamheten vid departementets materielförråd fortsätta och nuvarande personal bibehållas vid sina uppgifter.

Omhänderhavandet av utrikesdepartementets konseljprotokoll synes mig böra anförtros budgetsekreteraren.

Den av administrationsutredningen föreslagna överflyttningen från byggnadsstyrelsen till departementet av revisionen av utlandsmyndigheternas medelsredovisningar i fastighetsärenden har avstyrkts av såväl byggnadsstyrelsen som riksrevisionsverket, vilka båda är av den uppfattningen att frågan först måste mera i detalj utredas. Jag är inte heller beredd att utan föregående specialutredning av frågan biträda förslaget.

I fråga om konsulära byråns nuvarande kamerala verksamhet med avseende på konsulära bidragsmedel föreslår administrationsutredningen, att byråns kamerala granskningsuppgifter samt krav och efterforskningsarbete överföres till ekonomibyrån. För att göra övergången så smidig som möjligt bör enligt utredningen en överflyttning ske successivt. I och för sig vill jag inte motsätta mig att en dylik överflyttning äger rum försöksvis. Såsom utredningen föreslår bör denna åtgärd till en början endast omfatta ärenden angående bistånd till andra svenska medborgare än sjömän. Det bör i sammanhanget understrykas, att det här rör sig om återkrav av medel som lämnats svenska medborgare som i utlandet befunnit sig i ekonomiskt tvångsläge, varför sociala aspekter ofta måste anläggas när det gäller att bevaka att det lämnade biståndet återbetalas till statskassan. Därest krav inte leder till resultat, uppkommer frågan huruvida statsverkets fordran skall indrivnas på rättslig väg eller avskrivnas. Avgörandet härutinnan träffas f. n. enligt särskilda därom gällande instruktioner dels av konsulära byråns chef och dels av utrikesdepartementets understödsnämnd. Det torde få övervägas, huruvida vissa av dessa funktioner bör överföras till den administrativa avdelningen.

I samband med behandlingen av ekonomibyråns organisation önskar jag beröra frågan om handläggningen av utrikesförvaltningens fastighets-, lokal- och bostadsfrågor. Alltsedan början av 1950-talet omhänderhar byggnadsstyrelsen förvaltningen av utlandsmyndigheternas fastigheter och lokaler samt genomförandet av beslutade byggnadsföretag. Sedan den 1 juli 1962 handlägger styrelsen därjämte samtliga frågor om förhyrning av bostäder åt den utsända personalen. I 1963 års statsverksproposition föreslås (VI ht s. 220), att även frågor rörande inredning av utrikesförvaltningens lokaler utomlands överflyttas från departementets ekonomibyrå till byggnadsstyrelsen. Denna koncentration av departementets ärenden rörande fastigheter, lokaler, bostäder och inredningar till en och samma fackmyndighet synes mig vara ändamålsenlig. Det samråd, som erfordras med departementet, främst personalbyrån, torde kunna ske under samma enkla och smidiga former som hittills. För ändamålet finns en särskild tjänsteman avdelad inom personalbyrån. Att överföra denna tjänsteman till ekonomibyrån på sätt utredningen föreslagit synes dock ej lämpligt, enär den sakkunskap i övrigt som byggnadsstyrelsen främst vill nå genom samråd är att finna inom personalbyrån. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit i sitt yttrande är nuvarande föreskrifter för förvaltning av vederbörande fastighetsfond f. n. föremål för översyn. Liksom administrationsutredningen finner jag det angeläget, att de nya föreskrifter som skall utarbetas klart kommer att reglera besluts- och ansvarsformerna mellan departementet och byggnadsstyrelsen. Överföringen av intendentsärendena till byggnadsstyrelsen för med sig att ekonomibyråns nuvarande intendentsdetalj kan indragas, varvid dock vissa intendentsuppgifter avseende utrikesministerhotellet samt departementets lokaler i Stockholm ävensom utrikesförvaltningens bestånd av tjänstebilar alltjämt bör handläggas inom departementet, närmast av ekonomibyråns rationaliserings- och servicesektion.

I likhet med utredningen föreslår jag att samtliga uppgifter inom förmänsområdet under enhetlig ledning förläggs till en nyinrättad lönebyrå. Det sålunda tillskapade organet bör indelas i fyra arbetsenheter för ärenden rörande utlandslöner, hemmalöner och pensioner, resor och flyttningar samt sjukvård. Jag finner det vara en fördel från synpunkten av en enhetlig handläggning att även andra förmåner och ersättningar än renodlade löneförmåner hänföres till denna lönebyrå. Beträffande departementets flyttningsärenden förordar administrationsutredningen att uppgifterna med infordrande, prövning och antagande av flyttningsanbud m. m. anförtros armétygförvaltningen. I avgivet yttrande har nämnda förvaltning förklarat sig f. n. inte kunna överta berörda uppgifter i den omfattning som utredningen tänkt sig. Genom att flyttningsärendena sålunda kvarblir hos departementet erfordras en förstärkning av den personal som av utredningen förutsatts ingå i rese- och flyttningssektionen.

Beträffande konsulära byrån har utredningen inte föreslagit några andra organisatoriska ändringar än som följer av att viss del av kravverksamheten överflyttas till ekonomibyrån. Jag finner ej heller skäl företa någon ändring

i byråns status. Utredningen har berört frågan om en centralisering av arvsverksamheten vid konsulaten i Amerikas Förenta Stater. Denna fråga synes vara otillräckligt utredd och torde böra vidare undersökas.

I departementets nuvarande organisation utgör arkivet en självständig enhet under utrikesministern/kabinettssekreteraren. I likhet med utredningen anser jag att någon förändring därvidlag inte bör företas.

Slutligen har administrationsutredningen föreslagit inrättande av en särskild befattning för handläggning av departementets samtliga säkerhetsfrågor. Tjänstemannen skulle lyda direkt under utrikesministern/kabinettssekreteraren. Enligt min uppfattning är det av vikt att en dylik befattning snarast tillskapas, och jag föreslår därför att en tjänst i B 1 inrättas för ändamålet.»

Utrikesdepartementets nuvarande och av departementschefen föreslagna nya organisation framgår av bilaga 3 och bilaga 4 i propositionen.

Utrikesrepresentationen

Departementschefen har lämnat en redogörelse för UD-utredningens förslag rörande utrikesrepresentationens organisation samt däröver avgivna remissyttranden. Utskottet får härutinnan hänvisa till s. 51—64 i propositionen. Departementschefen har härefter anfört följande.

»Såsom jag tidigare anfört har verksamheten inom utrikesförvaltningen i dess helhet efter andra världskrigets slut vuxit avsevärt. Den politiska och ekonomiska utvecklingen har ställt ökade krav på utrikestjänsten och dess befattningshavare. Ett femtiotal nya stater har tillkommit, nya internationella samarbetsorgan har skapats, det ekonomiska och politiska integrationsarbetet har fått ökad omfattning och betydelse, hjälp till utvecklingsländerna lämnas i ökande omfattning, svenskt deltagande i olika FN-aktioner har blivit betydande och det är i högre grad än tidigare nödvändigt att aktivt tillvarata svenska intressen och bistå svenska medborgare i utlandet.

Denna utveckling har nödvändiggjort en inte obetydlig utbyggnad under efterkrigsperioden av den svenska utrikesrepresentationen, vilken i dag omfattar 72 lönade utlandsmyndigheter, vartill bör läggas 23 olönade konsulat, vid vilka lönad personal är placerad. Såsom UD-utredningen påvisat är vid ett antal av dessa myndigheter personalbesättningen så begränsad, att vid sjukdom eller annat förfall för chefen verksamheten eller viktiga delar därav riskerar att lamslås. Jag ansluter mig till vad utredningen uttalat om nödvändigheten att i regel mer än en diplomatisk tjänsteman är stationerad vid varje beskickning, där chefen är ackrediterad även i andra länder.

Sveriges mer än 500 olönade konsulat i utlandet har under senare år kommit att anförtros alltmera betydelsefulla arbetsuppgifter, i första hand avseende sjöfarten men även för tillvaratagande av andra svenska intressen. I många fall utför dessa konsulter, vilka som regel inte erhåller annan ersättning än som motsvarar deras direkta omkostnader, ett myckethängivet arbete för Sverige. UD-utredningen har pekat på möjligheten att i ökad om-

fattning engagera olönade konsulter för kommersiella uppgifter liksom för upplysningsverksamhet. Jag anser dessa överväganden förtjäna uppmärksamhet, i synnerhet då det gäller möjligheten att mera aktivt utnyttja de konsulter som är svenskar eller på annat sätt har närmare anknytning till Sverige. För att intressera och informera de olönade konsulterna finner jag den i vissa länder redan tillämpade ordningen med regelbundet återkommande konsulskonferenser väl lämpad att mera allmänt genomföras.

Till utredningens uttalanden om behovet av nya lönade utlandsmyndigheter kan jag i allt väsentligt ansluta mig. I Afrika har tillkomsten av ett stort antal nya nationer redan medfört behov under senare år av vissa nya myndigheter. Genom beslut av 1961 års riksdag har beskickningar upprättats i Lagos och Monrovia. Med stöd av det av samma års riksdag lämnade bemyndigandet har, sedan diplomatiska förbindelser med Kongo-republiken etablerats under 1962, en självständig beskickning upprättats även i Léopoldville under ledning av ett beskickningsråd med sändebuds ställning. I Nairobi har med stöd av bemyndigande av 1962 års riksdag ett lönat generalkonsulat upprättats under ledning av en konsul med generalkonsuls ställning. Även utvecklingen i Nordafrika har medfört behov av lönad representation och innevarande års riksdag har tidigare godkänt förslag om två nya beskickningar med ämbetsområden omfattande det ena Tunisien och Libyen och det andra Algeriet. Behovet av ytterligare en beskickning i Västafrika, som av utredningen föreslås förlagd till Abidjan eller Accra, har vitsordats av remissorganen. Önskvärdheten av en sådan förstärkning anmäldes redan i statsverkspropositionen till 1961 års riksdag. I valet mellan de två föreslagna platserna vill jag — med hänsyn bl. a. till att Sverige f. n. inte har diplomatisk personal stationerad inom någon av de franskspråkiga republikerna i Västafrika — förorda Abidjan som stationeringsort för den nya beskickningen. Beskickningens ämbetsområde torde förutom republiken Elfenbenskusten böra omfatta republikerna Mali, Niger, Togo och Övre Volta, där Sverige f. n. helt saknar representation.

Flera remissorgan har i sina yttranden framhållit, att behov av ytterligare utbyggnad av representationen i Afrika troligen kan komma att aktualiseras inom en nära framtid, varvid särskilt anförts Tanganyika, där det med hänsyn till bl. a. Sveriges deltagande i den nordiska biståndsinsatsen skulle vara av väsentlig betydelse att ha tillgång till en lönad representation. Det må härvid påpekas, att Sverige åtagit sig att tills vidare administrera denna biståndsinsats. Med hänsyn även till de svenska intressena av ekonomisk art, den omfattande missionsverksamheten och värdet av direkta informationskontakter mellan Sverige och Tanganyika föreslår jag, att redan nu beslut fattas om upprättande av en beskickning i Dar-es-Salaam under ledning av en lönad tjänsteman såsom t.f. chargé d'affaires. Så snart Kenya uppnått självständighet och Sveriges generalkonsulat i Nairobi kunnat omvandlas till beskickning bör tjänstemannen i Dar-es-Salaam underställas sändebudet där. Utredningen har erinrat om att behov av förstärkt representation kan komma att uppstå även i Rhodesia och Nyasaland. Jag anser mig dock

f. n. böra begränsa förslagen om upprättande av lönade representationer i Afrika till vad jag redan anfört.

I Latinamerika har utredningen dels förordat att — i enlighet med översynens förslag beträffande representationen i Ecuador — en lönad tjänsteman placeras i Quito såsom t.f. chargé d'affaires, underställd sändebudet i Bogotá, dels föreslagit att ett lönat konsulat upprättas i São Paulo. Chefen för konsulatet borde, i samband med att beskickningen i Rio de Janeiro sedermera flyttas till den nya huvudstaden Brasilia, även anmälas som handelsråd vid beskickningen. Jag ansluter mig till vad utredningen anfört och föreslår inrättande dels av en fast beskickning i Quito, underställd beskickningen i Bogotá, dels av en lönad konsulär myndighet i São Paulo, som bör vara generalkonsulat.

I översynen har närmare redovisats olika skäl för upprättande av en beskickning i Centralamerika, lämpligen förlagd till Guatemala, med verksamhetsområde omfattande samtliga centralamerikanska republiker med undantag av Mexico och Panamá. Utredningen har förklarat sig ha funnit översynens argumentering väl underbyggd och har därför intet att erinra mot upprättande av en sådan beskickning. Det har dock förefallit utredningen naturligt, att man innan en ny myndighet upprättas avvaktar närmare erfarenheter av den i Guatemala placerade handelssekreterarens verksamhet. Handelssekreteraren har sedermera med ledning av vunna erfarenheter förklarat det angeläget, att Sverige — i likhet med flertalet övriga västeuropeiska länder — snarast upprättar en beskickning i Guatemala, som i nuvarande ekonomiska läge, kännetecknat av en inom Centralamerika långt framskriden integration, skall tillvarata de svenska intressena av bl. a. ekonomisk och kommersiell art. Med hänsyn till föreliggande behov av en lönad myndighet i Centralamerika anser jag mig nu böra föreslå upprättande av en självständig beskickning i Guatemala. — I fråga om Sveriges representation på Cuba, som tillhör beskickningens i Caracas ämbetsområde, har utredningen inte funnit att de svensk-kubanska förbindelserna f. n. är av sådan omfattning, att en självständig myndighet i Havana är motiverad. F. n. tjänstgör en lönad kanslist vid det olönade konsulatet i Havana. I likhet med utredningen finner jag det inte påkallat att nu föreslå upprättande av en självständig lönad myndighet på Cuba.

Till vad utredningen anfört rörande behovet av förstärkt representation i Asien kan jag i allt väsentligt ansluta mig. Någon ny beskickning inom detta område föreslår jag sålunda inte f. n. En intensifiering av den svenska exportverksamheten på vissa asiatiska marknader bör dock stödjas genom förstärkning av den kommersiella representationen.

Jag har inledningsvis omnämnt den under 1962 avslutade nordiska samarbetsöverenskommelsen. I anslutning härtill vill jag även erinra om det samråd, som äger rum mellan cheferna för de administrativa avdelningarna inom de nordiska ländernas utrikesdepartement, i syfte att bl. a. tillvarata möjligheterna till ett samarbete på regional basis mellan de nordiska ländernas utlandsmyndigheter.

Utredningen har framlagt vissa förslag rörande ändrad status för redan existerande lönade utlandsmyndigheter. Jag delar utredningens uppfattning, att beskickningen i Bagdad, som f. n. är underställd sändebudet i Teheran, bör bli självständig. Mot förslaget att Sveriges två delegationer i Genève, den ena representerande Sverige vid FN:s Europakontor och den andra vid EFTA, omedelbart bör sammanslös har ett par remissorgan anfört betänkligheter med hänsyn till det aktuella läget i den europeiska integrationsfrågan. Då emellertid även cheferna för de två delegationerna förklarat sig inte ha någon erinran mot en sammanslagning, under förutsättning bl. a. att frågan om ytterligare eventuellt erforderlig förstärkning av personaluppsättningen ägnas fortlöpande uppmärksamhet, ansluter jag mig till förslaget härom.

I detta sammanhang vill jag anmäla frågan om ändrad status för vissa konsulat. Det olönade generalkonsulatet i Genua har sedan 1956 letts av en utsänd tjänsteman i rådsgraden med generalkonsuls ställning. Innehavaren av denna lönade befattning har under 1962 placerats i Milano, där det olönade konsulatet i samband därmed förändrades till generalkonsulat, med uppgift att jämväl vara chef för generalkonsulatet i Genua, där det omedelbara ansvaret åvilar en lönad förste kanslist såsom vicekonsul. Ifrågavarande två generalkonsulat torde fr. o. m. nästa budgetår böra uppföras som lönade myndigheter. I Istanbul finns sedan 1942 ett olönat generalkonsulat, vilket förestås av en lönad konsul med generalkonsuls ställning. Vid generalkonsulatet tjänstgör tillika en lönad kanslist med förordnande som vicekonsul. Även detta generalkonsulat torde från samma tidpunkt böra uppföras som lönad myndighet. Dessa förändringar är av formell natur. Slutligen torde det lönade konsulatet i Minneapolis, som förestås av en lönad konsul med generalkonsuls ställning, samt konsulatet i Houston, vars chef av utredningen föreslagits erhålla placering i B 1, böra förändras till lönade generalkonsulat.

Den kommersiella utrikesrepresentationen har av utredningen utförligt behandlats. Jag ansluter mig till vad utredningen med instämmande av remissorganen anfört, att den utrikeshandelsfrämjande verksamheten bör ingå såsom en naturlig del av utlandsmyndigheternas arbete. Även det utpräglat kommersiella arbetet torde i betydande utsträckning liksom hittills få utföras av dessa myndigheter. Om möjligheterna att i högre grad än hittills utnyttja de olönade konsulaten för vissa kommersiella uppgifter har jag tidigare uttalat mig. Till utredningens uttalanden om lämpligheten att i ökad omfattning använda lönade kanslist för kommersiella arbetsuppgifter ansluter jag mig. Hittills vunna erfarenheter visar, att väl kvalificerade kanslist är fullt kompetenta att på ett tillfredsställande sätt självständigt ansvara för uppgifter av detta slag. En högre lönegradsplacering för vissa kanslisttjänster bör kunna införas och vissa av de högre tjänsterna reserveras för kanslist med kommersiella arbetsuppgifter. Mot utredningens uttalanden angående arbetsfördelningen mellan handelskanslist och handelssekreterare har jag inte någon erinran. I likhet med utredningen anser jag att ett

mera omedelbart behov av kommersiell representation föreligger bl. a. i Bombay, Kuala Lumpur och Manila. Detta behov bör delvis tillgodoses genom inrättande av nya kanslisttjänster.

Behovet av en förstärkning av den svenska upplysningsverksamheten i utlandet har jag närmare uttalat mig om i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag. Jag framhöll därvid bl. a. betydelsen både för vårt lands anseende och dess välstånd av en väl avvägd och effektiv upplysningsverksamhet i utlandet. Jag erinrade även om att en särskild rådgivare förordnats att stå till regeringens förfogande i frågor rörande svensk upplysningsverksamhet i utlandet med uppgift bl. a. att i samråd med upplysningsberedningen samordna och på längre sikt planlägga denna verksamhet.

Utredningen har uttalat, att upplysningsverksamheten kan väntas komma att ta en växande del av utrikesförvaltningens resurser i anspråk och föreslagit, att personal i kanslistkarriären i större utsträckning än vad nu sker anförtros informationsuppgifter vid utlandsmyndigheterna. Jag finner det önskvärt, att alla befattningshavare inom utrikesförvaltningen äger viss förtrogenhet med upplysningsfrågor, vilket bör beaktas vid planläggningen av den utvidgade utbildningsverksamhet, som jag i likhet med utredningen anser bör genomföras. Några förslag om nya tjänster för upplysningsverksamheten vid utlandsmyndigheterna har inte framlagts av utredningen. Ehuru jag med hänsyn till den tidigare nämnda pågående planläggningen av denna verksamhet inte f. n. är beredd ta närmare ställning till de av vissa remissorgan framförda önskemålen om inrättande av ett väsentligt utökad antal nya press- och kulturattachétjänster, anser jag mig dock redan nu böra föreslå, att beslut fattas om inrättandet av en tjänst som pressattaché i New York, vars innehavare i första hand bör få till uppgift att svara för informations- och pressfrågor vid FN-representationen.

Upplysningsarbetets tilltagande omfattning vid beskickningen i Washington, inte minst inom det kulturella området, har medfört behov av en kvalificerad tjänsteman för kulturfrågor. Med hänsyn till pågående förberedelser för den intensifierade upplysningsaktion i Amerikas Förenta Stater, för vilken anslag beviljats av 1962 års riksdag, har det bedömts erforderligt att inom ramen för tillgängliga anslag redan anställa en tjänsteman för denna uppgift. Jag föreslår, att en ny tjänst som kulturattaché inrättas med placering i samma lönegrad som för pressattachéer.

I likhet med utredningen anser jag, att behovet av specialattachéer vid utlandsmyndigheterna får prövas i annat sammanhang.»

Utrikesförvaltningens personalbehov, lönegrads- och befodringsfrågor

Allmänna synpunkter på personalbehovet — Särskilda lönegradsfrågor

Beträffande allmänna synpunkter på personalbehovet har UD-utredningen framhållit följande.

En allmän bedömning av utrikesförvaltningens personalbehov ger enligt UD-utredningen vid handen, att utrikesdepartementet under en följd av år nödgats arbeta med en i stort sett oförändrad personalstyrka. Sedan 1949 har utrikesrepresentationen tillförts ett tjugotal nya myndigheter, medan antalet diplomatiska tjänstemän i departementet under samma tid ökat med endast två. Personalbeståndets eftersläpning inom departementet är så stor, att man enligt utredningens mening kan ställa frågan om inte denna utveckling menligt inverkat på departementets effektivitet. I detta sammanhang erinras om Kungl. Maj:ts befogenhet att inom ramen för gällande organisation flytta befattningar mellan departementet och utlandsmyndigheterna. Erfarenheten har enligt utredningen visat, att fördelningen av personalresurserna tenderat att utfalla till utlandsmyndigheternas förmån.

Utredningen har funnit det angeläget att man vid en fortlöpande bedömning av utrikesförvaltningens personalbehov uppmärksammar, att en utvidgning eller förstärkning av utrikesrepresentationen som regel medför en efter hand alltmera märkbar ökning av arbetsvolymen inom hemmaorganisationen. Enär denna ökning endast undantagsvis torde vara direkt hänförlig till någon särskild avdelning inom departementet, bör hela detta spörsmål enligt utredningen tid efter annan omprövas med hänsyn till departementets samlade arbetsbelastning.

Enligt utredningens uppfattning är det i hög grad önskvärt, att alla tillfällen tillvaratas att skapa lämpliga former för tjänsteavlösning på olika poster. Möjligheterna att sörja för i varje särskilt fall erforderlig parallelltjänstgöring mellan nytillträdande och avgående befattningshavare bör enligt utredningen ej få begränsas av personalbrist. Vidare bör personal kunna disponeras för att undergå utbildning av olika slag. Med utbildning avses då inte blott kursverksamhet utan även tjänstgöring inom eller utom utrikesförvaltningen i utbildningssyfte, exempelvis inför placering på en ny post. Utredningen har räknat med att i genomsnitt ett tiotal karriärtjänstemän och fem eller sex kanslisters samt ett antal aspiranter, som enligt ett i det följande redovisat förslag förutses kombinera sin utbildning med viss tjänstgöring, kommer att befinna sig under utbildning. Vid bedömningen av personalbehovet, särskilt på rekryteringsstadiet, bör hänsyn vidare tas till att en viss avgång av personal erfarenhetsmässigt sker genom att personer med den typ av utbildning och praktik, som erbjüdes inom utrikestjänsten, tas i anspråk för tjänstgöring inom internationella organisationer eller uppdrag inom andra delar av statsförvaltningen respektive övergår till annan verksamhet.

Departementschefen har härefter redogjort för UD-utredningens förslag

rörande särskilda lönegradsfrågor samt remissmyndigheternas yttranden rörande såväl dessa lönegradsfrågor som utredningens allmänna synpunkter på personalbehovet. Härutinnan hänvisas till s. 70—73 i propositionen.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»Till utredningen, av åtskilliga remissinstanser understrukna allmänna synpunkter på personalbehovet inom utrikesförvaltningen kan jag i allt väsentligt ansluta mig.

Utredningens förslag beträffande sändebudens lönegradsplacering innebär bl. a., att nuvarande praxis bör överges, enligt vilken tjänsteman i rådsgraden förordnas att såsom chargé d'affaires med sändebuds ställning förestå självständig beskickning. Jag delar denna uppfattning och föreslår, att sändebudstjänsterna placeras i lägst B 2. I övrigt bör lönegradsserien omfatta B 4 och B 6. Nuvarande sändebudstjänster i B 5 bör indras, när innehavare erhåller tjänst i B 6 eller vakans uppkommer. I avvaktan härpå bör sändebudstjänsterna i B 5 föras på övergångsstat och motsvarande sändebudstjänster i lägre lönegrad hållas vakanta.

Generalkonsulttjänsterna är f. n. placerade i B 4. På motsvarande sätt som nyss anfördes har tjänstemän i B 1 förordnats att med ställning som generalkonsul tjänstgöra såsom chef för generalkonsulat. Jag förordar i likhet med utredningen, att även detta provisorium upphör och att tjänst som generalkonsul placeras i B 4, B 2 eller B 1. Som en följd härav bör tjänstebenämningen generalkonsul förbehållas tjänsteman i lägst B 1, som är chef för generalkonsulat. I enlighet med internationell praxis bör tjänstebenämningen förste vicekonsul (A 23) utgå ur personalförteckningen och ersättas med konsul.

Vad angår antalet cheftjänster och dessas fördelning på B 6 — 4 — 2 — 1 ansluter jag mig till utredningens förslag.

Utredningens förslag till lönegradsplacering av rådstjänsterna utomlands — normalt B 1 — innebär i förhållande till nuläget ej annan ändring än att en rådstjänst vid beskickningen i Washington och en vid FN-representationen i New York placeras i B 2 med hänsyn till bl. a. önskvärdheten av att kunna besätta dessa båda befattningar med tjänstemän i sändebudsgrad. Jag anser mig böra godta detta förslag.

Liksom hittills bör tjänsteman i förste sekreterargraden kunna erhålla ställning såsom råd. Jag delar emellertid utredningens uppfattning att en sådan anordning ej bör föranleda, att tjänstemannen erhåller andra löneförhöjningar än som eljest skulle tillkomma honom.

Enligt bemyndigande av 1952 års riksdag äger Kungl. Maj:t befogenhet att inom ramen för gällande organisation flytta befattningar inom utrikesförvaltningen och att bland antalet tillgängliga sändebudsbefattningar i varje lönegrad bestämma, vilken lönegrad en beskickningschef skall tillhöra. Utredningen uttalar, att stationschefstjänsternas fördelning på lönegrader i princip bör baseras på de olika myndigheternas betydelse och det med chefsposten i varje särskilt fall förenade ansvaret samt att den av utredningen föreslagna fördelningen av rådstjänsterna på olika utlandsmyndigheter ej

utan särskild anledning bör frångås. Mot vad utredningen sålunda uttalat såsom princip finner jag i och för sig ej anledning till erinran. En fullständig redovisning för stationschefernas fördelning på lönegrader och för dispositionen av rådstjänsterna bör årligen lämnas till riksdagens vederbörande utskott.

Såsom framhållits av utredningen och vid remissbehandlingen understrukt av bl. a. industriförbundet och vissa utlandsmyndigheter visar emellertid erfarenheten, att det av praktiska och personalpolitiska skäl ej alltid är möjligt att disponera chefspersonalen enligt nyssnämnda princip. Jag förordar därför i likhet med utredningen, att bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att temporärt utöka antalet tjänster i B 6, därest det i statsnyttans intresse skulle visa sig nödvändigt att flytta beskickningschef i denna lönegrad till tjänst i lägre lönegrad — något som endast bör ske i synnerliga undantagsfall och föregås av gemensam beredning mellan cheferna för utrikes-, finans- och civildepartementen. Den chefspost i B 6, från vilken förflyttning sker, bör sålunda få återbesättas i samma lönegrad. Även när innehavare av chefspost i B 4 i statsnyttans intresse måste tas i anspråk på tjänst i lägre lönegrad förutsätter jag i likhet med utredningen, att tjänstemannen får behålla sin lönegradsplacering (B 4). Antalet tjänster i B 4 bör emellertid härvid ej ökas. Den av riksdagen 1952 medgivna förflyttningsrätten måste finnas kvar, vilket även utredningen har utgått ifrån.

Vad angår lönegradsplaceringen av högre tjänster i utrikesdepartementet har jag ej funnit anledning till erinran mot UD-utredningens förslag. Jag förordar sålunda, att en tjänst såsom biträdande kabinettssekreterare i B 5 inrättas, varvid nuvarande förordnande för en tjänsteman i departementet att såsom biträdande kabinettssekreterare i B 5 bestrida vissa på kabinettssekreteraren ankommande göromål bör upphöra. Cheferna för politiska avdelningen, rättsavdelningen och handelsavdelningen bör såsom f. n. vara placerade i B 4, dock att nuvarande chefen för rättsavdelningen skall vara placerad i B 5. Nuvarande system, enligt vilket biträdande avdelningschef åtnjuter samma lön som avdelningschef, bör upphöra. Jag föreslår i likhet med utredningen, att tjänst som biträdande avdelningschef i B 2 inrättas vid politiska avdelningen, rättsavdelningen och handelsavdelningen. Förordnandena för nuvarande biträdande avdelningschefer bör dock gälla, så länge de kvarstår i sina befattningar. Vad gäller rättsavdelningen bör biträdande avdelningschef äga åtnjuta lön enligt B 4, så länge avdelningens nuvarande chef innehar sin tjänst. Någon förändring av biträdande avdelningschefs titel eller ställning i organisationen bör ej ske. Till samma lönegrad (B 2) bör i enlighet med UD-utredningens förslag hänföras chefen för protokollet, chefen för pressbyrån och chefen för sektionen för internationella biståndsärenden.

UD-utredningen har föreslagit, att cheferna för ett antal smärre arbetsenheter med hänsyn till arbetsuppgifternas art samt graden av självständighet och ansvar placeras i A 27 och att för detta ändamål ett antal byrådirek-

törstjänster i denna lönegrad inrättas i departementet. Tjänsterna har föreslagits konstruerade såsom tillsvidare-förordnande (lönegradsbeteckning Ar) som inte följer tjänstemännen vid utlandsplacering. Jag biträder detta förslag men vill förorda att tjänsterna uppföres såsom Ao- eller Ar-tjänster.»

Utrikesdepartementets och utrikesrepresentationens personalbehov

Departementschefen har på s. 76—78 i propositionen redogjort för UD-utredningens och administrationsutredningens förslag under förevarande avsnitt och därefter anfört följande.

»I det föregående har jag i fråga om vissa av UD-utredningens förslag beträffande utrikesdepartementet redan angivit mina ställningstaganden och framlagt förslag om organisatoriska förändringar och om vissa högre tjänster.

Angående övriga av UD-utredningen framlagda förslag om personalförstärkning m. m. i departementet vill jag anföra följande.

Jag finner det välmotiverat att tillföra politiska avdelningen en ny byrådirektörstjänst A 27 för sammanställningar av informationsmaterial och för viktigare redaktionella uppgifter, däribland färdigställande av årsböckerna för FN:s generalförsamling. Inrättande av en byrådirektörstjänst för ärenden rörande vetenskaplig och teknisk forskning samt internationella atomfrågor är jag inte beredd att föreslå.

Med anledning av de självständiga och ansvarsfulla arbetsuppgifter som åvilar cheferna för konsulära byråns tre sektioner för arvs-, sociala och sjöfartsärenden, bör tre tjänster som förste sekreterare i A 23 uppflyttas till byrådirektörstjänster i A 27. Den försöksvisa överflyttningen av viss del av kravverksamheten i bidragsärenden till ekonomibyrån medför en minskning med en kanslist samt omflyttning till sistnämnda byrå av fem biträden. Inom rättsavdelningens juridiska byrå torde en amanuens tjänst höjas till en tjänst som förste byråsekreterare i A 23.

Vad gäller handelsavdelningen har arbetsuppgifterna ökat i en sådan omfattning att där erfordras viss förstärkning av kvalificerade tjänstemän. Jag är emellertid inte beredd att, såsom UD-utredningen föreslagit, förorda inrättande av två byrådirektörstjänster i A 27 för energi- respektive jordbruksfrågor utan vill begränsa mig till att föreslå inrättande av två nya förste sekreterartjänster i A 23, vilka emellertid inte bör bindas vid vissa speciella arbetsområden utan bör kunna disponeras efter vad arbetsläget vid varje tidpunkt kräver.

Liksom utredningen förordar jag att en befattning som förste sekreterare i A 23 vid protokollet utbytes mot en byrådirektörstjänst i A 27. Samtidigt torde en vid protokollet placerad amanuens tjänst böra höjas till en förste byråsekreterartjänst i A 23.

Vid pressbyrån föreslår jag dels att en tjänst som förste sekreterare i A 23 vid allmänna sektionen uppflyttas till en byrådirektörsbefattning i A 27, dels att tjänsten som pressombudsman i A 23 placeras i A 27. Av nuva-

rande redaktörstjänster torde en i A 21 höjas till A 23 och två i A 15 till A 17. En ny redaktörstjänst i A 19 torde inrättas.

Den av 1962 års riksdag (III ht s. 7) beviljade extra byråchefstjänsten vid sektionen för internationella biståndsärenden bör extraordinariesättas.

Jag har ingen erinran mot UD-utredningens förslag att två på departementets personalförteckning uppförda ordinarie tjänster som sekreterare, beskickningssekreterare eller vicekonsuler i A 19 utbytes mot två tjänster i reglerad befordringsgång.

Till administrationsutredningens förslag om organisation av den administrativa verksamheten vid departementet har jag förut tagit ställning. Jag har sålunda i huvudsak förordat förslagets genomförande såväl i fråga om den administrativa ledningen som beträffande de administrativa enheternas ställning och sammansättning. Beträffande den personal som här erfordras ansluter jag mig nära till utredningens förslag. Av mig förordad personaluppsättning vid den administrativa avdelningen framgår av följande tablå (s. 80)¹, som upptar samtliga befattningshavare jämte lönegrader.

Tjänsten som chef för administrativa avdelningen föreslår jag placerad i B 5. Inspektörstjänsten bör sättas i B 4. Båda tjänsterna bör uppföras såsom Bo- eller Br-tjänster.

Personalbyråns chef bör inneha en tjänst i B 2, enär han bl. a. avses fungera som ställföreträdare för avdelningschefen. Den av mig förordade personaluppsättningen för personalbyrån ansluter sig i huvudsak till administrationsutredningens förslag, dock att den förste sekreterare i A 23, som skall svara för samrådet med byggnadsstyrelsen, placeras här och inte på ekonomibyrån såsom administrationsutredningen förordat.

I fråga om ekonomibyrån har följande ändringar företagits i förhållande till administrationsutredningens förslag. Chefen för byrån placeras i B 1. Vid nästkommande skifte på denna befattning bör en kanslirådstjänst utbytas mot en byråchefstjänst. Tjänsterna avsedda för författningsexpeditionen överflyttas till rättsavdelningen. Rationaliseringsgruppen ingår inte i budgetsektionen utan bildar inom ekonomibyrån en egen sektion. Denna bör förestås av en tjänsteman i byrådirektorsgrad. Jag föreslår att härför inrättas en tjänst i A 25. Handhavandet av departementets materielförråd avses överflyttas till generalpoststyrelsen först den 1 juli 1964. Under tiden bör förrådets biträdespersonal kvarbli i departementet och här avsedda tjänster upptas under rationaliseringsgruppen. En kansliskrivartjänst i A 11, som enligt utredningen skulle inrättas för granskning av utlandsmyndigheternas fastighetsredovisningar, utgår ur organisationsplanen, enär dessa granskningsuppgifter t. v. skall kvarligga hos byggnadsstyrelsen.

Den av mig föreslagna personaluppsättningen för lönebyrån skiljer sig från utredningens förslag blott på en punkt, nämligen i fråga om sektionen för resor och flyttningar. Eftersom flyttningssyftesverksamheten inte överföres till annan myndighet och då arbetsuppgifterna tilltagit i omfattning föreslår jag

¹ Ej här medtagen.

att sektionen, utöver vad utredningen förordat, tillföres en amanuensjänst och en kontorsskrivartjänst i A 13.

Beträffande arkivet föreslår jag i likhet med administrationsutredningen, att chefstjänsten höjes från B 1 till B 2 liksom övriga självständiga byråchefstjänster inom departementet. Jag har ingen invändning mot utredningens förslag att departementets två översättare, som för närvarande tjänstgör inom personalavdelningen, överföres till arkivet. Tjänsterna, som är placerade i A 23, torde höjas till A 25. En ordinarie tjänst som förste byråinspektör i A 23 bör utbytas mot en ordinarie byrådirektörstjänst i A 25. Nuvarande tjänst som regeringskurir i A 13 torde höjas till A 19. Vidare föreslår jag inrättande av en befattning som radiotekniker med arvode motsvarande lön i A 17 samt av en kansliskrivartjänst i A 11 avsedd för chiffrör.

Slutligen torde en tjänst som byråchef i B 1 för säkerhetsfrågor böra inrättas.

Jag har tidigare anmält behovet av fem nya lönade utlandsmyndigheter, nämligen två självständiga beskickningar i Abidjan och Guatemala, ett generalkonsulat i São Paulo samt två beskickningar i Dar-es-Salaam och Quito, underställda andra myndigheter. I fråga om chefstjänster för dessa torde inrättas dels två sändebudstjänster i B 2, dels en generalkonsulstjänst i B 1, dels ock två förste sekreterartjänster i A 23. Därjämte bör medel anvisas för anställande av kanslister samt av utsänd och lokalrekryterad personal för skriv- och allmänna administrativa göromål, till vilka frågor jag återkommer i det följande. Tidigare har jag anslutit mig till UD-utredningens förslag om ändrad status för beskickningen i Bagdad. Denna förändring medför behov av en sändebudstjänst i B 2 i utbyte mot en förste sekreterartjänst i A 23. Det av mig ävenledes biträdda förslaget om sammanslagning av de två delegationerna i Genève påkallar inrättande av en sändebudstjänst i B 4 i utbyte mot en av de där f. n. placerade två tjänsterna i B 1.

Utredningen har vad gäller antalet rådstjänster vid utlandsmyndigheterna föreslagit en ökning från nuvarande åtta till 18. Enligt utredningens uppfattning skulle rådstjänster kunna vara motiverade även vid beskickningarna i Bryssel, Haag och Tokio. Jag ansluter mig till sistnämnda uppfattning men vill dock begränsa mig till att — utöver de av utredningen föreslagna — f. n. föreslå endast ytterligare en rådstjänst, placerad vid beskickningen i Tokio, där arbetsuppgifterna till följd av Japans alltmera växande betydelse samt det livliga varuutbytet och kontakterna på andra områden mellan Sverige och Japan ställer stora krav på beskickningschefens närmaste man. Det totala antalet rådstjänster inom utrikesrepresentationen, av vilka såsom tidigare framhållits två borde placeras i B 2, bör således fastställas till 19. Vid inrättande av de nya rådstjänsterna torde nio tjänster i A 23 indras.

Såsom tidigare framhållits föreligger behov av ytterligare diplomatisk personal vid ett antal utlandsmyndigheter. UD-utredningen har i sina sammanställningar över föreslagna personalförändringar vid utlandsmyndighe-

terna upptagit tre nya förste sekreterartjänster, av vilka två skulle placeras i Nordamerika och en i Latinamerika. Jag ansluter mig härtill och föreslår för detta ändamål inrättande av tre nya tjänster i A 23.

Jag har tidigare föreslagit inrättande av dels en ny tjänst som pressattaché i New York, dels en tjänst som kulturattaché vid beskickningen i Washington. Vissa remissorgan har framfört önskemål att ett antal pressattachétjänster placeras i B 1 såsom pressråd. Med hänsyn till pågående planläggning av upplysningsverksamheten i utlandet är jag inte beredd att nu taga ställning härtill. Jag vill emellertid föreslå, att press- och kulturattachétjänsterna placeras i A 25 i stället för nuvarande A 23. Samtidigt torde tjänsten som biträdande pressattaché i A 19 uppflyttas till A 21.

Antalet tjänster som förste sekreterare, förste beskickningssekreterare och förste vicekonsuler i utrikesförvaltningen uppgår innevarande budgetår till 89, därav 61 ordinarie, 19 extra ordinarie, två extra och sju dubblerade tjänster.

Framlagda förslag om inrättande av vissa sändebuds-, byråchefs- och byrådirektörstjänster innebär, att 21 förste sekreterartjänster kan indras.

Å andra sidan framlägges förslag om inrättande av elva förste sekreterartjänster för handelsavdelningen, förhandlingsgruppen, rapportsekretariatet samt vissa utlandsmyndigheter.

För nästkommande budgetår bör sålunda antalet förste sekreterartjänster i A 23 uppgå till sammanlagt (89 — 21 + 11) 79. De nämnda dubblingarna kan därvid upphöra, extra tjänsterna indras och antalet extra ordinarie förste sekreterartjänster minskas med en.

UD-utredningen har uttalat, att behovet av förstärkning av den diplomatiska personalen — utöver de enskilda tjänster utredningen föreslagit — bör tillgodoses genom utökning av antalet tjänstemän i reglerad befordringsgång, som innevarande budgetår uppgår till 61. Ifrågasvarande behov har av utredningen uppskattats till ett tiotal. Antalet bör enligt utredningen under de närmaste åren ökas i den takt som arbetsvolymen och utbildningsbehovet kräver. Jag ansluter mig till utredningens uppfattning på denna punkt och föreslår att för nästkommande budgetår medel beräknas för anställning av ytterligare tre tjänstemän i reglerad befordringsgång. Vidare bör, som jag tidigare anfört, nuvarande två ordinarie tjänster i A 19 indras och antalet tjänster i reglerad befordringsgång i stället ökas med två. För budgetåret 1963/64 torde sålunda medel beräknas för (61 + 3 + 2) 66 tjänstemän i reglerad befordringsgång.

I samband med redogörelsen för utrikesförvaltningens nuvarande organisation har jag lämnat vissa uppgifter rörande antalet kanslister och placeringen av dessa tjänstemän i olika lönegrader. Jag har tidigare anslutit mig till utredningens uttalanden om lämpligheten att i ökad omfattning använda kanslister för kommersiella arbetsuppgifter och förordat en högre lönegradsplacering för vissa kanslisttjänster, av vilka en del borde reserveras för handelskanslister.

I proposition 1953: 165 anmälde chefen för civildepartementet en inom utrikesdepartementet upprättad promemoria den 14 november 1952 med vissa uppgifter angående bl. a. de på kanslisterna ankommande centrala arbetsuppgifterna. De senaste årens förändringar av verksamheten inom utrikesförvaltningen har medfört ökat ansvar även för tjänstemän inom kanslistkarriären. Såsom tidigare nämnts tjänstgör kanslister numera bl. a. vid ett 20-tal olönade konsulat, där de ofta har att på eget ansvar handlägga alla förekommande ärenden. Behovet av sådana självständiga kanslistbefattningar fortsätter att växa. UD-utredningens uttalanden om möjligheten att placera särskilt erfarna och skickliga kanslister såsom stationschefer, i första hand vid myndigheter med övervägande sjöfartskonsulära uppgifter, har under remissbehandlingen vunnit stor anslutning. Jag är i princip positivt inställd till möjligheten att utnyttja kanslister för dylika uppgifter, i synnerhet om detta vid en fortsatt utvidgning av utrikesförvaltningens arbetsvolym skulle kunna medföra minskade anspråk på utökning av antalet diplomatiska tjänstemän. F. n. är jag emellertid endast beredd föreslå inrättande av ett antal kanslisttjänster i A 21, som bör användas för dels vissa av de tidigare nämnda handelskanslisterna, dels kanslister i övrigt med särskilt kvalificerade och ansvarsfulla arbetsuppgifter. Behovet av tjänster i nämnda lönegrad, för vilka bör användas tjänstebenenämningen vicekonsul, uppgår enligt verkställd utredning f. n. till 15. Samtidigt bör en ökning ske av antalet tjänster som förste kanslist i A 19 och kanslist i A 15 från nuvarande 31 till 40, respektive 31 till 35.

Frågan om det vid beaktande av utredningarnas förslag samt av andra orsaker erforderliga antalet kanslisttjänster har varit föremål för beredning inom utrikesdepartementet. En omedelbar nettoförstärkning med tio nya tjänster är påkallad, nämligen från 123 till 133. Antalet tjänstemän inom den för kanslister gällande reglerade befordringsgången kommer efter övriga föreslagna förändringar att utgöra 43.

Förslaget avseende kanslisternas lönegradsplacering har varit föremål för överläggningar med vederbörande personalorganisation, som förklarat sig inte ha något att erinra emot detsamma.

De arbetsuppgifter som anförtros biträdena inom utrikesförvaltningen avser för flertalet främst skriv- och arkivgöromål. Biträden i högre lönegrader (A 11 och A 13) fyller i regel uppgifter av självständig art såsom föreståndare för expeditioner och sekretariat eller som kassörer, räkenskapsförare och utredare i arvsärenden. Inom upplysningsarbetet vid utlandsmyndigheterna göres självständiga insatser av biträden.

Sammanlagt tjänstgör i utrikesförvaltningen 370 biträden med följande fördelning: 9 kontorsskrivare i A 13, 51 kansliskrivare i A 11, 60 kontorister i A 9, 142 kanslibiträden i A 7 och 108 kontorsbiträden i reglerad befordringsgång.

För de föreslagna nya organisationsenheterna m. m. inom departementet erfordras en tjänst i A 13, en i A 11, fem i A 9 och två i A 7 samt för de nya

utlandsmyndigheterna fem tjänster i A 9 och två i A 7. Detta gör sammanlagt 16 nya tjänster.

Behovet av biträdestjänster inom utrikesförvaltningen under nästa budgetår uppgår således till (370 + 16) 386 tjänster. Dessa föreslås fördelade på lönegrader enligt följande: 25 kontorsskrivare i A 13, 65 kansliskrivare i A 11, 104 kontorister i A 9, 115 kanslibiträden i A 7 och 77 kontorsbiträden i reglerad befordringsgång. I nämnda tjänster som kontorsskrivare ingår åtta tjänster som pressassistenter, av vilka fyra avses tjänstgöra vid beskickningar med pressattachéer och återstående fyra vid pressbyrån.

Överläggningar har ägt rum med vederbörande personalorganisation angående respektive tjänsters lönegradsplacering. Mot de här framlagda förslagen har organisationen förklarat sig inte ha något att erinra.

Beträffande expeditionsvaktstjänsternas lönegradsplacering föreslår jag, att tre ordinarie tjänster som expeditionsvakt i A 7 uppflyttas till tjänster som förste expeditionsvakt i A 9. Mot detta förslag har vederbörande personalorganisation förklarat sig inte ha något att erinra. En utvidgning av departementets lokaler beräknas komma till stånd inom kort. Med anledning härav erfordras inrättande av två nya expeditionsvaktstjänster ävensom medel för anställning av fyra kontorsbud. Slutligen erfordras inrättande av en bilförartjänst i A 7.

De av mig i det föregående föreslagna personalförändringarna innebär, att ny personalförteckning för utrikesförvaltningen bör fastställas i enlighet med vad som framgår av *bilaga 5*. Vissa utbyten av tjänstebenenämningar har företagits bl. a. för att uppnå överensstämmelse med internationell praxis. Vidare har för underlättande av personalredovisningen den ändringen gjorts i förhållande till nuvarande personalförteckning att hittillsvarande fördelning av tjänsterna på diplomatisk och konsulär personal, administrativ personal och pressattachéer frångåtts och samtliga tjänster i stället sammanförts till en förteckning, uppdelad på ordinarie tjänstemän, extra ordinarie tjänstemän och tjänstemän å övergångsstat.»

Befordringsfrågor

Departementschefen har på s. 85—88 redogjort för UD-utredningens förslag rörande befordringsfrågor samt remissmyndigheternas däröver avgivna yttranden. För egen del har departementschefen i ämnet anfört följande.

»Den av utredningen presenterade bilden av befordringsläget inom utrikesförvaltningen ger anledning för departementets personalledning att med skärpt uppmärksamhet följa de därmed sammanhängande personalpolitiska problemen.

Utredningen konstaterar, att den med utrikesförvaltningens expansion följande förskjutningen av förhållandet mellan antalet chefstjänster och lägre tjänster inte gör det möjligt att befordra alla tjänstemän till befattningar i chefsgraderna. Ett betydande antal tjänstemän måste sålunda räkna med att

finna sin slutpost på rådsplanet eller lägre. Vidare framhåller utredningen, att det under alla förhållanden torde komma att visa sig omöjligt att i den med förflyttningsskyldighet förenade utrikestjänsten undantagslöst bibehålla den diplomatiska personalen till gällande avgångsålder av 65—66 år. I detta sammanhang har utredningen även framhållit, att den pågående utvidgningen av utrikesrepresentationen till orter med klimatiskt eller annorledes pressande tjänstgöringsförhållanden kan skapa särskilda problem, som påverkar förflyttnings- och befordringsförhållandena.

Utän att framlägga några konkreta förslag har utredningen dryftat förutläggningarna för att skilja befattningshavare, som ej före viss ålder befordrats till rådspost eller högre, från den med förflyttningsskyldighet förenade aktiva utrikestjänsten. Utredningen har därvid pekat på möjligheterna att införa lägre avgångsålder än den nu gällande eller att tillskapa former för övergång före avgångsålderns inträde från utlandstjänst till tjänst inom utrikesdepartementet eller annan förvaltning. I ett särskilt yttrande har ledamoten Boheman, likaledes utan att framställa något särskilt yrkande, ansett det vara ingalunda orimligt, att avgångsåldern för sådana tjänstemän, som ej befordrats till rådstjänst före ingången av 50 år, sättes till denna tidpunkt och avgångsåldern för tjänsteman i B 1, som ej befordrats till B 2, till 55 år.

Det är självfallet av stor vikt att befordringsförhållandena inom utrikesförvaltningen gestaltas på ett sådant sätt, att utrikestjänstens effektivitet och prestationsförmåga inte negativt påverkas därav. Samtidigt måste största möjliga hänsyn tas till den enskilde tjänstemannens berättigade intressen. Det är uppenbarligen för tidigt att i dagens läge ta slutlig ståndpunkt till frågan hur hithörande problem skall angripas. Jag ansluter mig emellertid till utredningens uppfattning, att berörda spörsmål bör upptas till övervägande så snart tillräckliga erfarenheter vunnits av nu föreslagna förändringar i förvaltningens organisation samt av det tilltänkta rekryterings-systemet.»

Rekrytering och utbildning inom utrikesförvaltningen

Departementschefen har under förevarande avsnitt redogjort för UD-utredningens förslag samt remissmyndigheternas yttranden. Härutinnan hänvisas till s. 89—95 i propositionen. För egen del har departementschefen anfört följande.

»Utredningen framhåller att utrikesförvaltningen redan i dag tillämpar ett rekryteringsförfarande, som i fråga om noggrannhet och selektivitet knappast behöver stå tillbaka för några motsvarande företeelser inom förvaltning och näringsliv. Det oaktat konstaterar utredningen att de förändringar i utrikesförvaltningens organisation, som den ansett sig böra förorda, kommer att nödvändiggöra vissa reformer med avseende på utrikesförvaltningens rekryterings- och utbildningsförhållanden.

Vad dagens diplomat behöver, säger utredningen, är inte blott vissa for-

mella kunskaper, som i allmänhet kan inhämtas genom akademiska studier av ett eller annat slag, utan även intresse för internationella frågor och en för yrket väl lämpad läggning. Ett oeftergivligt krav säges även vara, att vederbörande har aktuella kunskaper om Sverige och det svenska samhället samt äger förutsättningar för att meddela dessa kunskaper till andra. Jag ansluter mig till denna bedömning. De som verkar i svensk utrikestjänst bör, såsom även utvecklats i industriförbundets yttrande, också vara så utvalda och utbildade att de kan lära känna och förstå och till uppdragsgivarna i hemlandet meddela sin kännedom om förhållandena i de länder där de är satta att bevaka och främja Sveriges intressen.

Utrikesförvaltningens expansion i förening med en skärpt konkurrens på arbetsmarknaden synes enligt utredningen tidvis ha skapat svårigheter, när det gällt att vidmakthålla en någorlunda jämn tillströmning av kvalificerade sökande till utrikestjänsten. Utredningen föreslår att rekryteringen av diplomatiska tjänstemän till utrikesförvaltningen kombineras med utbildning för annan tjänst med liknande verksamhet genom införande av en lönad aspirantutbildning om ca 2 1/2 år med bl. a. tjänstgöring i utrikesdepartementet, vid utlandsmyndighet och i något fackdepartement. Såväl inom vissa övriga delar av statsförvaltningen som inom organisations- och företagsvärlden säges ett behov föreligga av tjänstemän med dels vana vid internationellt arbete, dels utlandspraktik och språkkunskaper. Det föreslagna utbildningssystemet medför enligt utredningen den fördelen att statsförvaltningen liksom näringslivet får en bredare och kvalitativt förbättrad rekryteringsbas för tjänstemän med internationellt betonade arbetsuppgifter. Utrikesförvaltningen får vidare möjlighet att överblicka de närmaste årens rekryteringsunderlag och kan därmed planera intagningen av nya tjänstemän på längre sikt. Man torde slutligen kunna räkna med att flertalet nyantagna tjänstemän vid sitt inträde i utrikesförvaltningen äger någon erfarenhet av verksamheten inom statsförvaltningen i övrigt. På längre sikt uppnår man även en förbättrad kontakt mellan å ena sidan utrikesförvaltningen och å den andra övrig statsförvaltning samt näringslivet, dels emedan erfarenhet av såväl utrikestjänst som övrig förvaltning kommer att återfinnas hos ett större antal tjänstemän, dels även emedan de personliga kontakter, som en gemensam utbildning leder till, äger sitt särskilda värde.

Med hänsyn till exempelvis behovet av tingsmeriterade jurister anser utredningen att det nuvarande antagningsförfarandet bör, i varje fall t. v., tillämpas parallellt med det nya systemet.

Det föreslagna aspirantsystemet har av flertalet remissorgan hälsats med tillfredsställelse och förklarats vara ägnat att öka rekryteringsunderlaget till utrikestjänsten. Jag finner förslaget intressant och värt att prövas. Med hänsyn till att aspirantsystemet endast skisserats i stora drag och för sin slutliga utformning uppenbarligen torde förutsätta relativt omfattande undersökningar och förberedelser är jag inte beredd att nu ta slutlig ställning till förslaget. Det är emellertid givet att systemets administration kommer att kräva ökade personella resurser bl. a. vid de utlandsmyndigheter som skall ha hand om utbildningen av aspiranter.

Under hänvisning till de synpunkter i frågan som från olika remissorgan framförts rörande bl. a. aspirantprogrammets uppläggning och tidsschema vill jag i likhet med utredningen föreslå, att den inom administrativa avdelningens personalbyrå planerade utbildningssektionen erhåller i uppgift att i samråd med personalutbildningsberedningen, som i sitt remissyttrande redan framfört ingående synpunkter på programmet, liksom med andra intresserade myndigheter närmare utreda frågan om inrättande av ett aspirantsystem av angivet slag.

Beträffande det nuvarande antagningsförfarandet vill jag ansluta mig till utredningens förslag att detta även i fortsättningen bör tillämpas parallellt med det nya systemet, i varje fall tills sådana erfarenheter vunnits att det blir möjligt att ånyo utforma enhetliga antagningsnormer. Det förefaller mig naturligt att antagningskommissionens och den föreslagna utbildningsnämndens sammansättning och verksamhet samordnas. Frågan härom får tas upp till prövning, sedan beslut fattats om den lämpligaste formen för det nya aspirantsystemet. I detta sammanhang vill jag erinra om det av LO framförda önskemålet om representation från folkrörelsesidan vid antagningsförfarandet.

Till utredningens uttalande om behovet av vidareutbildning för mellangradstjänstemännen och de högre tjänstemännen liksom av ökade utbildningsmöjligheter för kanslisterna och biträdespersonal vill jag ansluta mig. Det råder knappast något tvivel om att arbetet inom utrikesförvaltningen i kanske högre grad än många andra uppgifter kräver aktuella och levande samhällskunskaper över ganska vida fält. Utrikesförvaltningens tjänstemän har inte samma möjligheter som specialisterna att i sitt dagliga arbete i detalj följa utvecklingen inom den egna branschen eller vetenskapen. Deras arbetsuppgifter spänner, liksom journalisternas, över alltför många områden; å ena sidan krävs av dem mera sällan verkligt inträngande i ett specialämne, å den andra är anspråken på allmän orientering höga. En gång förvärvade kunskaper måste i likhet med förvärvade kontakter hållas ständigt levande. Därtill måste nytt vetande inhämtas i takt med den utvidgning av allmänbildningsbegreppet, som betingas av vetenskapens framsteg och samhällets utveckling. Viss utbildningsverksamhet har under senare år anordnats i departementets personalavdelnings regi med anlitande av donationsmedel. Enstaka tjänstemän har kunnat beredas tillfälle att övervara kurser och i utbildningssyfte anordnade kongresser i utlandet. Dessutom har kollektiva studieresor till svenska industrier anordnats. I likhet med flertalet remissorgan finner jag det angeläget, att denna vidareutbildning av tjänstemännen i framtiden sker efter fastare administrativa linjer, och föreslår att den blivande utbildningssektionen inom den administrativa avdelningen får till uppgift att utarbeta ett särskilt utbildningsprogram med beaktande av de i utredningen och av remissorganen redovisade synpunkterna.

Utredningen har jämväl förordat, att möjlighet skapas att vidareutbilda tjänstemännens hustrur genom viss kursverksamhet om Sverige och svenska förhållanden samt genom stöd i någon form till språkutbildning. Jag fin-

ner även detta uppslag väl motiverat och föreslår, att frågan utredes i samband med övriga utbildningsfrågor.

Jag förutser, att här avsedd utbildningsverksamhet kan påbörjas redan under nästa budgetår.»

Avlöningssystemet för tjänstemän inom utrikesrepresentationen m. fl.

Under förevarande avsnitt erinrar departementschefen om att nu rådande system för regleringen av utlandstjänstemännens löner ansetts otillfredsställande och att — närmast i anslutning till ett uttalande av riksdagens år 1959 församlade revisorer — åt utrikesförvaltningens lönenämnd uppdragits att verkställa en översyn av nämnda system. Lönenämnden har i särskilda promemorior framlagt vissa förslag i ämnet. Beträffande detaljerna härutinnan får utskottet hänvisa till s. 98—132 i statsrådsprotokollet.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»Någon verklig omprövning från statsmakternas sida av utlandstjänstemännens löneförhållanden har ej ägt rum sedan 1939. De av lönenämnden nu företagna utredningarna finner jag innefatta ett värdefullt klarläggande av de delvis svårbemästrade problem, som anmäler sig inom detta område. Jag anser mig även i allt väsentligt böra tillstyrka genomförandet av lönenämndens förslag, vilka i huvudsak tillstyrkts av remissmyndigheterna, och redovisar i det följande min ståndpunkt till de olika frågorna.

Jag biträder lönenämndens mening att lönerna för tjänstemännen inom utrikesrepresentationen måste vara behovsprövade bl. a. med hänsyn till den kraftiga utgiftsökning för statsverket, som skulle följa, om lönerna fixerades på en så hög nivå, att tjänstemännens civilstånd, barnantal o. s. v. inte behövde beaktas. Vid nämnda förutsättning torde — vilket system för avvägningen av lönerna som än väljes — skönsmässiga bedömningar i olika hänseenden ej kunna undvikas. Jag anser emellertid liksom nämnden, att utrymmet för subjektivt färgade bedömningar vid löneavvägningen kan begränsas genom att vissa element — efter utbrytning ur lönerna — direktregleras eller beaktas i särskild ordning.

Ett första steg i denna riktning togs genom den av fjolårets riksdag beslutade direktregleringen av utlandstjänstemännens bostadskostnader. Även de av Kungl. Maj:t 1962 fastställda riktlinjerna för reglering av tjänstemännens telefonkostnader tillkom i detta syfte. De nu aktuella förslagen om utbrytning ur lönerna av medel för representation, om anskaffning av tjänstebilar och statsanställning av viss chaufförspersonal, om direktreglering av vissa garagekostnader samt om ökade möjligheter att erhålla bidrag för resa till Sverige för semester innebär ett fullföljande av denna tankegång. Jag anser i likhet med nämnden, att det f. n. knappast är möjligt att gå längre på denna väg. Lönenämnden bör därför nu få koncentrera sig på den återstående etappen av löneöversynen, nämligen att på grundval av budgetuppgifter från samtliga utlandstjänstemän närmare utforma systemet och av-

väga lönerna samt uppta frågan om den tekniska regleringen till slutlig prövning.

Lönenämndens principförslag beträffande avvägningen av de sammanlagda förmånerna vid en befattning utomlands har godtagits av såväl riksrevisionsverket som — efter överläggningar med företrädare för nämnden — statstjänstemännens huvudorganisationer. Jag förordar, att de av nämnden föreslagna principerna för förmånsavvägningen genomföres. Jag fäster då bl. a. avseende vid att frågan om inverkan på utlandslönerna av generella höjningar av löneplanslönerna kunnat bringas till en för statsverket och personalorganisationerna godtagbar lösning. Den av nämnden förordade »rullande» omprövningen av den reala lönenivån på varje stationeringsort utomlands under medverkan av den i det föregående nämnde inspektören, föreslagsvis i princip en gång vart femte år, bör komma till stånd. Härigenom bör bl. a. vinnas att tjänstemännens arbete med upprättande av budgeter kan i huvudsak begränsas till omprövningstillfällena. Samtidigt bör lönenämnden genom inspektörens medverkan kunna erhålla ett tillförlitligare underlag än f. n. för sin prövning.

Nämnden har ägnat frågan om utrikestjänstemännens barnkostnader ingående uppmärksamhet. Jag finner nämndens förslag till uppdelning av nuvarande bidrag i barnbidrag, utbildningsbidrag och barnresebidrag ändamålsenligt. Ett genomförande av förslaget kommer att underlätta en tillfredsställande avvägning av den s. k. nettolönen (lönekärnan) samt sätta tjänstemännen i tillfälle att utan alltför stora ekonomiska uppoffringar möta de merkostnader i förevarande hänseende, som är en följd av utlandsstationeringen. De metoder nämnden förordat för vidmakthållande av de nya barnbidragens realvärde finner jag mig kunna godta. Jag tillstyrker vidare, att barnbidragen beräknas efter samma grunder för alla berörda tjänstemän oavsett lönegrad.

Vad angår tjänstemännens kostnader för barnens utbildning anser jag — bl. a. med beaktande av att kostnaderna ofta är av helt annan storlek för utlandstjänstemännen än för hemmatjänstemännen — att nämndens förslag till ett mera rörligt system än det nuvarande för bidrag till barnens utbildning förtjänar att genomföras. Även om barnen i första hand bör beredas svensk fostran, förordar jag sålunda, att utlandstjänstemännen inom angiven ram får viss frihet vid val av utbildningsform och efter prövning erhåller bidrag till godkända utbildningskostnader inom det av nämnden föreslagna maximibeloppet. Jag tillstyrker även förslaget, att utbildningsbidrag efter prövning skall kunna utgå till och med utgången av det läsår, varunder barn uppnår maximiåldern för rätt till barnbidrag, 19 år.

De föreslagna barnresebidragen syftar bl. a. till att bereda föräldrarna möjlighet att utan alltför stora ekonomiska uppoffringar oavsett stationeringsortens belägenhet sammanträffa med sina barn i vart fall en gång årligen. Förslaget innebär att de på tjänstemännen belöpande »karensbeloppen» om 550—1 000 kr. skall avskaffas. Jag finner mig kunna godta de föreslagna riktlinjerna för beviljande av barnresebidrag och tillstyrker sålunda att »karensbeloppen» borttages.

I fråga om bidrag för hemresa för semester innebär nämndens förslag bl. a. att ersättning enligt huvudregeln skall kunna utgå vartannat år mot f. n. vart tredje samt vid stationering i land med särskilt hälsovådligt klimat årligen mot f. n. vartannat år. Årligt bidrag skall dessutom kunna utgå även när synnerliga skäl eljest talar därför. I undantagsfall skall resebidrag kunna beviljas även för en tjänare. Flera vägande skäl får anses tala för att bestämmelserna om hemresebidrag nu revideras. Härvid träder enligt min mening statsintresset i förgrunden. Främst med hänsyn härtill finner jag mig kunna godta förslaget att även tjänstemän och deras familjer med stationering inom Europa bör kunna erhålla resebidrag. Härigenom underlättas den för utlandstjänstemännen nödvändiga kontakten med hemlandet. Även strävandena att förebygga ohälsa bland tjänstemännen och deras familjer liksom allmänt rekryteringsfrämjande och lönemässiga synpunkter förtjänar beaktande. Jag förordar, att nämndens förslag i förevarande hänseende genomföres med verkan fr. o. m. den 1 juli 1963.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om utbildningsbidrag samt att meddela de föreskrifter, som kan finnas påkallade, t. ex. angående barnbidrag för barn, om vilket tjänsteman ej har vårdnaden, eller om utbildningsbidrag, då särskilda skäl talar härför. På chefen för utrikesdepartementet bör ankomma att besluta om barnresebidrag och bidrag för hemresa för semester.

I fråga om medel för representation, vilka vid nuvarande lönesystem inräknas direkt i den av tjänstemannen disponerade lönesumman, innebär lönenämndens förslag, att dylika medel skall utgå i form av särskilda representationsbidrag, redovisade från ett för ändamålet särskilt anvisat obetecknat anslag. Riksrevisionsverket har tillstyrkt förslaget samt understrukit den av nämnden framförda uppfattningen, att medel för utgifter av omkostnadsnatur inte bör inräknas i utlandstjänstemannens lön samt att denne bör meddelas inom vilken ekonomisk ram representationen bör utövas.

Jag delar uppfattningen att det nuvarande systemet med i lönen inräknade representationsmedel inte ger tjänstemannen erforderlig anvisning om den avsedda omfattningen av den av honom i statens intresse bedrivna representationen. Även hänsyn till det sammanlagda beloppet av de i utlandstjänstemännens löner ingående medlen för representation — för budgetåret 1961/62 uppskattat till i runt tal 2,5 milj. kr. — talar enligt nämnden för att utvecklingen av representationskostnaderna i stort närmare bör kunna följas. Jag biträder denna mening.

De av nämnden föreslagna riktlinjerna för regleringen av representationskostnaderna syftar till att erhålla ett fastare lönesystem än f. n., som dock medger hänsynstagande till de skiftande förhållandena på de olika stationeringsorterna utomlands. Jag anser, att riktlinjerna i tillbörlig utsträckning tillgodoser detta intresse.

För att möjliggöra en bättre överblick av representationskostnadernas utveckling i stort och ett tillförlitligare underlag än nu för avvägning av representationsbidragen i de enskilda fallen har lönenämnden föreslagit, att

utlandstjänstemännen skall vara skyldiga att föra vissa anteckningar om utövad representation på för ändamålet tillhandahållna formulär. Vad nämnden sålunda föreslagit har jag redan låtit genomföra. Det bör ankomma på nämnden att bedöma i vad mån uppgifterna eller sammandrag av dem skall insändas till nämnden. Liksom i fråga om den egentliga utlandslönen förordar jag, att representationsbidragen fastställas för längre tid samt att de blir föremål för »rullande» omprövning under medverkan av inspektör.

Jag tillstyrker sålunda, att nämndens förslag till riktlinjer för reglering av representationskostnaderna godtas. Jag förutsätter, att genomförandet skall kunna ske inom i huvudsak nuvarande kostnadsram. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa representationsbidragen samt att meddela de närmare föreskrifter, t. ex. angående avdrag vid frånvaro från stationeringsorten och särskilda bidrag vid vikariat som stationschef, som må finnas påkallade.

Lönenämnden förutsätter, att utgående prisutjämningsstillägg (motsvarande) och enligt Saar utgående särskilda förmåner skall anpassas med hänsyn till de nya representationsbidragen. Nämnden förutskickar vidare, att lönebehovet vid en viss befattning utomlands — efter direktreglering av vissa utgifter samt utbrytningen av medel för representation ur lönerna — undantagsvis kan komma att understiga den med befattningen förenade löneplanslönen. Därest det i sådant fall vid den slutliga prövningen av de nya utlandslönerna skulle visa sig, att rätt till både löneplanslön och bostadskostnadsersättning skulle leda till uppenbar överkompensation, har nämnden förutsatt att löneplanslönen eller bostadskostnadsersättningen — med personalorganisationernas godkännande — skall kunna reduceras.

Såvitt gäller prisutjämningsstillägg (motsvarande) äger Kungl. Maj:t i fråga om diplomatisk och konsulär personal samt pressattachéer enligt gällande föreskrifter meddela beslut om sådan anpassning, som nämnden förordat. Angivna befogenhet tillkommer, när det gäller administrativ personal, utrikesdepartementet. Såvitt gäller enligt Saar utgående förmåner ävensom bostadskostnadsersättning torde det däremot vara erforderligt att inhämta riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att minska förmånerna i av nämnden angivna fall.

Lönenämnden har föreslagit, att statsverket skall överta ansvaret för anskaffning, drift och underhåll av en tjänstebil (representationsbil) till varje utlandsmyndighet, vars chef enligt nuvarande bestämmelser i Saar äger rätt till särskilt bidrag för inköp av bil eller där behov av sådan tjänstebil eljest prövas föreligga. Förslaget har tillstyrkts av riksrevisionsverket och det övervägande antalet utlandsmyndigheter samt personalorganisationerna.

Med hänsyn till det kraftigt stigande behov av transportmedel, som präglat utvecklingen under den tid det nuvarande systemet tillämpats, och till de med detta system förenade olägenheterna och kostnaderna finner jag mig böra biträda nämndens förslag. Jag tillstyrker sålunda, att det nuvarande systemet från ingången av nästa budgetår successivt avvecklas under en fyraårsperiod. Detta innebär att bidrag för inköp av bil inte skall utgå efter

den 30 juni 1963, ej heller ersättning för transport av bil annat än övergångsvis enligt de riktlinjer, som nämnden angivit. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut i dylika övergångsfall. Av det sagda följer att jag inte är beredd att biträda framförda önskemål om en utvidgning av rätten till ersättning för transport av bil.

Av remissmyndigheterna har sändebudet i Washington ansett, att här avsedda tjänstebilar i varje fall vid de större beskickningarna bör stå helt till beskickningschefens och hans hustrus förfogande och sålunda ej, såsom lönenämnden förordat, få nyttjas av övrig beskickningspersonal eller av gästande delegater. På denna punkt vill jag erinra om att nämndens förslag går ut på att här avsedd tjänstebil företrädesvis skall nyttjas av utlandsmyndighetens chef samt att denne skall äga bestämma, i vilken utsträckning bilen får användas även av övriga befattningshavare. Jag finner nämndens förslag innefatta möjligheter till ett rationellt utnyttjande av bilparken. Därest det med hänsyn till stationschefens reguljära behov av transportmedel i något fall inte skulle vara rationellt att tjänstebilen nyttjas även av andra personer, torde det få ankomma på chefen för utrikesdepartementet att i administrativ väg meddela erforderliga föreskrifter.

Nämndens förslag innebär, att bilarna skall få begagnas i friare former än som är vanligt i fråga om tjänstebilar. Stationschefs resor med tjänstebilen inom och utom stationeringsorten skall sålunda förutsättas vara tjänsteresor, där resan ej uppenbart är av privat natur. Rätten för hans hustru att nyttja tjänstebilen begränsas till resor »i tjänsten».

Av remissmyndigheterna har ett antal utlandsmyndigheter förordat en ännu friare dispositionsrätt än den föreslagna. Jag anser emellertid, att lönenämndens förslag tillgodoser rimliga anspråk från stationschefens och hans hustrus sida på tillgång till en med hänsyn till deras ställning lämplig bil, särskilt som chefstjänstemännens behov av bil för privat bruk beaktats i det av mig förordade principförslaget till nytt lönesystem.

Nämndens förslag att staten skall avlöna chaufför, som företrädesvis skall omhänderta tjänstebilar, innebär närmast en teknisk överflyttning av huvudmannskapet för sådan tjänare från den enskilde chefstjänstemannen till staten. Genom statsanställningen säkerställes i viss mån tillgången till chaufför under vikariat för stationschef. Förslaget har under remissbehandlingen ej föranlett någon erinran. Jag tillstyrker, att förslaget genomföres successivt med början under nästkommande budgetår. I likhet med lönenämnden förutsätter jag, att omläggningen endast i undantagsfall skall föranleda nyanställning av chaufförspersonal, där det ej är fråga om nyupprättad myndighet.

Av i huvudsak teknisk natur är även lönenämndens förslag att i de fall, då ett bilkostnadselement ingår i utlandslönen, garagekostnad skall prövas och ersättas i den för tjänstemannens bostadskostnad stadgade ordningen samt förslaget att ersättning för s. k. åkning i tjänsten inom stationeringsorten skall »inbakas» i utlandslönerna. Jag tillstyrker, att den föreslagna

ordningen för regleringen av garagekostnaderna genomföres och ämnar, därest riksdagen ej har något att erinra häremot, föreslå Kungl. Maj:t att reglera den s. k. åkningsersättningen på sätt nämnden förordat.

Jämväl den av lönenämnden föreslagna omläggningen av systemet för reglering av försvarsattachés kostnader för bilresor inom stationeringsorten är i huvudsak av teknisk art. Vidare innebär förslaget att biträdande försvarsattaché i ersättningshänseende skall behandlas efter samma grunder som försvarsattaché och därmed även i den för diplomatisk personal av mig förordade ordningen. Ett genomförande av förslaget kräver ändring av 33 § B Saar.

Vad i promemorian om avlöningssystemet föreslås beträffande lönenämndens ställning, befogenheter och sammansättning påkallar i och för sig inte något riksdagens beslut. Med hänsyn till det löneprövande organets centrala roll i lönesystemet anser jag mig emellertid böra anmäla, att jag delar uppfattningen att nämndens ställning såsom berednings-, utrednings- och remissorgan i ärenden angående utlandslöneförmåner skall lämnas orubbad. Jag anser vidare, att nuvarande bemyndiganden vad gäller antalet sakkunniga (f. n. högst nio, av vilka åtta tillkallats) ger tillräcklig möjlighet att beakta behovet av lämplig representation i nämnden.

I enlighet med nämndens förslag ämnar jag underställa Kungl. Maj:t frågan om befogenhet för nämnden att anförtro beredningen av olika frågor åt av nämnden organiserade arbetsorgan även sedan löneöversynen avslutats. På beredningsstadiet bör även personalorganisationernas berättigade intresse att erhålla insyn i löneavvägningsarbetet tillgodoses. Det bör ankomma på nämnden att närmare överväga formerna härför. Jag ämnar slutligen utverka Kungl. Maj:ts bemyndigande att ställa erforderlig expertis till nämndens förfogande.

Lönenämnden har uttalat, att riktlinjerna för systemet för avvägningen av utlandslönerna — inklusive barnbidrag, utbildningsbidrag och barnresebidrag — samt för regleringen av representationskostnaderna, garagekostnaderna och den s. k. åkningsersättningen bör kunna tillämpas även på vissa specialattachéer m. fl., nämligen försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer, socialattachéer, lantbruksrepresentanter, statens fiskexportrepresentant, handelssekreterare, den befattningshavare med handelssekreteraruppgifter, som är placerad vid generalkonsulatet i Berlin, samt — vad gäller lönesystemet — på Sveriges representant vid det i anslutning till den internationella civila luftfartsorganisationen inrättade skandinaviska luftfartssekreterariatet i Montreal. Vad gäller bidrag för hemresa för semester förordar nämnden, att de föreslagna bestämmelserna skall tillämpas även på försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer.

Vidare har nämnden ifrågasatt, om ej ärenden angående avlöningsförhållanden för nyss nämnda, utomlands stationerade specialattachéer m. fl. borde prövas av nämnden, vars uppgifter f. n. formellt är begränsade till i huvudsak de lönefrågor avseende tjänstemän vid beskickningar och konsulat, som utrikesministern hänskjuter till nämnden.

Vad lönenämnden sålunda föreslagit finner jag från skilda synpunkter ändamålsenligt. Efter samråd med övriga berörda departementschefer tillstyrker jag därför, att principerna för lönesystemet m. m. — i den utsträckning nämnden förordat — tillämpas även på de i det föregående nämnda specialattachéerna m. fl. samt att den föreslagna ordningen för regleringen av försvarsattachépersonalens kostnader för bilresor inom stationeringsorten genomföres. I fråga om bidrag för hemresa för semester bör de föreslagna bestämmelserna, utöver vad nämnden förordat, tillämpas även på socialattachéer, Sveriges representant vid skandinaviska luftfartssekreteriatet i Montreal, lantbruksrepresentanter, statens fiskexportrepresentant, handelssekreterare och den befattningshavare med handelssekreteraruppgifter, som är placerad vid generalkonsulatet i Berlin. Vid bifall till dessa förslag ämnar jag underställa Kungl. Maj:t frågan om en utvidgning av lönenämndens verksamhetsområde i enlighet med nämndens förslag.

Vederbörande personalorganisationer, som beretts tillfälle att ta del av samtliga nu föreliggande förslag, har vid överläggningar förklarat sig biträda dessa.

De ändringar i Saar m. fl. författningar, vilka påkallas för genomförande av i det föregående redovisade förslag med verkan från den 1 juli 1963, kommer att anmälas av chefen för civildepartementet.

Frågan om den tekniska regleringen av lönesystemet kan inte upptagas till slutlig prövning förrän nästa budgetår. Även den budgettekniska omläggning, som bl. a. följer av utbrytningen av representationsbidragen, torde få anstå till ingången av budgetåret 1964/65.

Jag finner det angeläget, att de i det föregående förordade riktlinjerna för löneavvägningen kan läggas till grund för den genom löneöversynens försorg nu pågående omprövningen av samtliga utlandslöner. Jag föreslår därför *dels* att riksdagens godkännande av de i det föregående redovisade riktlinjerna för det nya lönesystemet utverkas, *dels* att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att inom ramen för å vederbörliga anslag för budgetåret 1963/64 anvisade medel tillämpa de föreslagna riktlinjerna för lönesystemet på tjänstemännen inom utrikesrepresentationen samt — i den utsträckning jag förordat — på specialattachéer m. fl., *dels* att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att i fall, som angivits i det föregående, minska enligt Saar utgående förmåner ävensom bostadskostnadsersättning, *dels ock* att de i det föregående förordade förslagen om bidrag för resa till Sverige för semester, om anskaffning av tjänstebilar och statsanställning av viss chaufförpersonal, om reglering av garagekostnader samt om försvarsattachépersonalens ersättning för bilresor genomföres med verkan fr. o. m. den 1 juli 1963.»

Utskottet

Såsom departementschefen erinrat har verksamheten inom utrikesförvaltningen i dess helhet efter andra världskriget avsevärt vuxit. De politiska och handelspolitiska förhållandena ha ställt ökade kvantitativa och kvalitativa krav. Utrikesförvaltningen har samtidigt ställts inför vidgade uppgifter när det gäller att främja handeln och det kulturella utbytet. Sveriges deltagande i Förenta Nationerna och dess fackorgan ävensom i andra internationella organisationer har medfört en betydande ökning av arbetsvolymen för såväl utrikesrepresentationen som inom utrikesdepartementet. Ett femtiotal nya självständiga stater ha tillkommit. Det kan vidare erinras om utökningen av det internationella ekonomiska integrationsarbetet och det växande biståndet till utvecklingsländerna. Härtill kommer att verksamheten för att i olika hänseenden tillvarata svenska medborgares intressen i utlandet tilltagit bl. a. med den växande turismen. Den alltmer intensifierade upplysningsverksamheten om Sverige i utlandet har ökat behovet av aktiva insatser från utrikesförvaltningen.

Med hänsyn till denna utveckling har det framstått som angeläget att en allmän kartläggning sker av utrikesförvaltningens uppgifter och av de krav, som de ändrade förhållandena kunna ställa på organisation och personal. Det må erinras om att statsutskottet tidigare framhållit, hurusom händelseutvecklingen under och efter andra världskriget nödvändiggjort, att provisoriska anordningar måst vidtagas för att på ett nöjaktigt sätt kunna tillgodose personalbehovet inom såväl utrikesdepartementet som utrikesförvaltningen i övrigt. Det vore enligt utskottets mening knappast möjligt för riksdagen att klart överblicka och bedöma behovet av den personal, som på olika håll inom utrikesförvaltningen kunde befinnas erforderlig. Det syntes utskottet fördenskull önskvärt, att denna fråga bleve föremål för översyn. Utskottets uttalanden i detta ämne ha föranlett den allmänna översyn, som legat till grund för UD-utredningen och administrationsutredningen och som presenterats i den nu föreliggande propositionen. Departementschefens förslag däri, som i allt väsentligt överensstämmer med utredningarnas förslag, åsyfta en förstärkning av utrikesförvaltningens organisation och personalresurser och ge, som utskottet ansett vara angeläget, en överskådlig bild av personalbehovet på olika områden av denna förvaltning.

Det må vidare erinras om att 1960 års riksdag i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande nr 128 beslöt en översyn av avlöningsförmånerna för utomlands stationerade diplomatiska och konsulara tjänstemän m. fl. På grundval av resultatet av denna av utrikesförvaltningens lönenämnd verkställda översyn har departementschefen i denna proposition redovisat sina ställningstaganden och förslag.

Utskottet vill uttala sin tillfredsställelse över att hela detta problemkomplex blivit föremål för ingående utredningar och att förslag härutinnan nu förelagts riksdagen.

Till de allmänna synpunkter rörande utrikesförvaltningens uppgifter, som framförts av departementschefen, vill utskottet ansluta sig. Vad härvid särskilt beträffar frågan om en längre gående decentralisering av utrikesärendenas handläggning må erinras om att den breddning och intensifiering av de internationella förbindelserna, som skett under den senare tiden, lett till en ökning av kontakterna mellan fackdepartement och experter i olika länder. Även om det är uppenbart att handläggningen av utrikesfrågorna bör ske i så enkla och smidiga former som möjligt vill utskottet understryka vikten av att utrikesdepartementet i ena eller andra formen bibehåller kontakten med samtliga utrikesärenden av betydelse.

Utskottet övergår här efter att behandla frågorna om utrikesdepartementets organisation och personalbehov.

Såsom i det föregående nämnts har utrikesförvaltningens verksamhet avsevärt vidgats och fördjupats under de senaste decennierna. Det finnes all anledning antaga, att denna expansion kommer att fortsätta. Mot bakgrunden härav synes det utskottet klart bestyrkt, att personalbeståndet i utrikesdepartementet ej utvecklats i takt med utrikesrepresentationens tillväxt och verksamhetens allmänna expansion. Särskilt gäller detta utrikesdepartementets administrativa organisation. De förslag som härvid framlagts syfta till att skapa rationellare och bättre arbetsformer på detta område än vad som nu är fallet. Även inom övriga avdelningar föreslås vissa arbetskraftsförstärkningar.

Beträffande den föreslagna organisationen av den politiska avdelningen och rättsavdelningen har utskottet icke något att erinra. Utskottet finner motiverat att en befattning för traktatväsendet inrättas. I överensstämmelse härmed vill utskottet tillstyrka att rättsavdelningen tillföres en byrådirektörstjänst, vars innehavare skall svara för bevakningen av avdelningens egna traktatfrågor och därjämte kunna konsulteras beträffande Sveriges traktatbestånd i övrigt. Härigenom torde en enhetlig praxis i fråga om traktaträtten kunna åstadkommas.

Vad departementschefen anfört och föreslagit beträffande handelsavdelningen har icke givit utskottet anledning till erinran. Detsamma gäller pressbyrån.

Inom utrikesdepartementet tillskapades hösten 1961 en särskild arbetsgrupp för koordinering av handläggningen av de internationella biståndsärendena. Med hänsyn till det svenska utvecklingsbiståndets ökade omfattning och därav följande ansvällning av arbetsuppgifterna anser utskottet i likhet med departementschefen, att en omprövning framdeles bör ske av nuvarande organisation. Utskottet tillstyrker att under tiden en fast chefs-tjänst inrättas.

Det har visat sig att under nuvarande förhållanden det löpande arbetet vid vissa byråer på ett kännbart sätt påverkas av att flera av tjänstemännen tagas i anspråk för förhandlingar och andra särskilda uppdrag. Bl. a. med anledning härav föreslås inrättande av dels en särskild grupp tjänstemän, avsedda att stå till utrikesministerns förfogande för speciella förhand-

lingsuppdrag, som kunna komma att aktualiseras på de olika avdelningarna, dels ett s. k. rapportsekretariat med uppgift att verka för ett effektivt utnyttjande av utrikesförvaltningens rapportering.

Utskottet finner förslaget om inrättandet av en förhandlingsgrupp värdefullt. Densamma torde kunna bli en behövlig tillgång för departementet och verksamt bidra till en effektivisering av utrikesförvaltningen. Av betydelse är att tjänstemännen i gruppen även skola kunna utnyttjas för att temporärt fylla plötsligt uppkommande vakanser utomlands. Härigenom undvikas eljest ofrånkomliga personalomflyttningar, varigenom förslaget även torde komma att innebära vissa kostnadsbesparingar. Utskottet tillstyrker alltså, att en dylik förhandlingsgrupp, underställd utrikesministern/kabinettssekreteraren inrättas. Mot den föreslagna sammansättningen av gruppen har utskottet icke något att erinra.

Då det gäller utlandsmyndigheternas rapportering synes erfarenheten ha givit vid handen, att begränsade personalresurser och stor arbetsbelastning icke gjort det möjligt att underkasta det inkommande rapportmaterialet en mera ingående och samordnad bearbetning. Genom inrättandet av det föreslagna rapportsekretariatet synes utskottet förutsättningar finnas att åstadkomma en systematisering och effektivisering av detta omfattande material, vilket härigenom bättre skulle kunna nyttiggöras för statsmakterna och näringslivet. Utskottet tillstyrker alltså förslaget i denna del och har icke något att erinra mot att en byråchefstjänst och två förste sekreterartjänster inrättas för ändamålet.

Vad härefter beträffar utrikesdepartementets administrativa enheter har en förstärkning och en vidareutveckling av departementets administrativa organisation ansetts påkallad. Motiven härför äro dels att det administrativa arbetet ökat till sin volym som en följd av att utrikesförvaltningens egentliga arbetsuppgifter vuxit i omfattning, dels att den administrativa verksamheten i och för sig utvecklats och kommit att sträcka sig över nya områden. Uppenbart är att den i det föregående redovisade expansionen av utrikesförvaltningens uppgifter även och framför allt fått återverkningar på departementets administrativa verksamhetsområde. Utskottet finner därför en omorganisation och personalförstärkning på detta område påkallad.

Enligt nuvarande organisation är personalavdelningen under ledning av en avdelningschef i B 4 indelad i två byråer, nämligen personalbyrån och ekonomibyran, vardera med en byråchef respektive ett kansliråd i B 1 i spetsen.

Vid departementschefens bedömande av den administrativa organisationen har utgångspunkten varit att utrikesdepartementet icke endast fungerar som en del av Kungl. Maj:ts kansli utan även som centralt ämbetsverk. Uppgifterna på ämbetsverksplanet böra på ett avgörande sätt påverka utformningen av den administrativa organisationen. Det förutsättes att beslut, som avse verksfunktionerna, i mycket vid utsträckning efter delegeringsbeslut av departementschefen skola kunna fattas av departementstjänstemän. Utifrån dessa synpunkter föreslår departementschefen, att den nuva-

rande personalavdelningens benämning ändras till administrativa avdelningen och att tjänsten som personalchef utbytes mot en tjänst som administrativ chef i B 5. Denne skulle under utrikesministern/kabinettssekreteraren svara för departementets administrativa ledning. Förslaget härvidlag innebär en motsvarighet till den vid ett flertal ämbetsverk inrättade överdirektörsbefattningen. Då jämväl för utrikesdepartementets vidkommande organisationens omfattning motiverar en dylik ordning vill utskottet tillstyrka förslaget i denna del.

Administrationsutredningen har föreslagit inrättandet av ett inspektionsorgan, som bl. a. skulle möjliggöra en kontinuerlig och systematisk genomgång av utlandsmyndigheternas organisation och verksamhet. Behovet härav har vitsordats av UD-utredningen och lönenämndens utlandsöversyn ävensom av ett stort antal remissmyndigheter. Departementschefen, som framhållit att en dylik inspektionsverksamhet bör bli av väsentligt värde med avseende å den administrativa avdelningens uppgifter i fråga om utlandsmyndigheternas administration, har tillstyrkt att en ny tjänst som inspektör i B 4 inrättas, direkt underställd utrikesministern/kabinettssekreteraren. Då jämväl enligt utskottets mening behov torde föreligga av en fortlöpande tillsyn och en mera regelbunden kontakt mellan utlandsmyndigheterna och departementet anser utskottet sig böra ge sin anslutning till förslaget i fråga. Utskottet lägger särskild vikt vid att inspektörens funktioner även skola vara personalvårdande.

I motionerna I: 655 och II: 809 har föreslagits att åt ifrågavarande inspektör skall uppdragas att jämväl beakta de problem, som experter anställda vid bilaterala u-hjälpsprojekt i statlig regi kunna komma att vilja hänvisa till honom. Såsom i motionerna framhållits utgöra dessa experter en liten grupp jämförd med utrikesdepartementets utlandsstyrka. I syfte att vinna största möjliga utbyte av det föreslagna inspektionsorganet anser utskottet, att detta jämväl bör kunna hålla kontakt med samt vid behov även stödja de experter, som utsänts av nämnden för internationellt bistånd. Utskottet anser, att riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet sålunda anfört.

De under administrationschefen hörande administrativa verksamhetsområdena ha ansetts böra organiseras efter en något annorlunda indelning än vad fallet är för närvarande. I syfte att sammanföra uppgifter av ensartad karaktär har byråindelningen föreslagits skola uppdelas på tre huvudområden — ekonomi och organisation, egentliga personalärenden samt löner och andra förmåner. Samtliga frågor inom förmånsområdet skola enligt förslaget samordnas under enhetlig ledning och inrymmas under en nyinrättad byrå, lönebyrå. Enligt förslaget skulle alltså finnas, förutom nämnda byrå, en ekonomibyrå och en personalbyrå. Med hänsyn både till verksamhetens totala omfattning och betydelse och till de olika arbetsuppgifternas särskilda karaktär anser utskottet den föreslagna byråindelningen rationell, varför densamma bör godtagas. Beträffande byråernas organisation och arbetsuppgifter i övrigt kan utskottet ansluta sig till vad departementschefen härutinnan

anfört och föreslagit. Utskottet har uppmärksammat att inom utrikesdepartementets nuvarande ekonomibyrå åtgärder under senare år successivt vidtagits för att åstadkomma en ändamålsenlig arbetsfördelning och rationella arbetsformer. Av vikt synes vara att den administrative chefen har sådana kvalifikationer och garanteras en sådan ställning att nu berörda åtgärder kunna effektivt fullföljas.

Utskottet delar administrationsutredningens uppfattning att för handläggningen av de administrativa ärendena inom utrikesdepartementets organisation kräves tillgång i ökad utsträckning till befattningshavare från den civila förvaltningskarriären. En övergång från den diplomatiska karriären till den civila förvaltningskarriären bör givetvis även kunna komma i fråga.

Utskottet tillstyrker, att verksamheten vid utrikesdepartementets materielförråd i sinom tid avvecklas och överföres till postverkets centralförråd, som i fortsättningen skulle svara för leveranser av kontorsmateriel till utlandsmyndigheterna. Vad departementschefen anfört rörande den konsulerä byråns nuvarande kamerala verksamhet har icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Utskottet övergår härefter till frågan om utrikesrepresentationen.

Såsom i det föregående erinrats har sedan andra världskrigets slut tillkomsten av nya stater och utvecklingen av Sveriges förbindelser med länder, där självständig svensk representation icke tidigare förekommit, medfört inrättandet av nya utlandsmyndigheter. Samma faktorer motivera enligt utskottets mening en fortsatt utbyggnad.

UD-utredningen har framhållit att, i vad avser antalet lönade myndigheter, utrikesrepresentationen för närvarande torde vara väl avvägd i Europa och Nordamerika.

Vad beträffar Afrika har innevarande års riksdag beslutat inrättandet av två nya beskickningar med ämbetsområden, omfattande den ena Tunisien och Libyen samt den andra Algeriet. Utöver under senare år upprättade beskickningar i Västafrika föreslås nu att vår utrikesrepresentation därstädes utvidgas med en självständig beskickning i Abidjan, Elfenbenskusten. Ej minst de kommersiella synpunkterna motivera detta förslag, som alltså tillstyrkes av utskottet. Vad departementschefen föreslagit beträffande beskickningens ämbetsområde har icke givit utskottet anledning till erinran. Flera remissorgan ha i sina yttranden framhållit, att behov av ytterligare utbyggnad av representationen i Afrika troligen kan komma att aktualiseras inom en nära framtid, varvid särskilt anförts Tanganyika. Departementschefens i anslutning här till framlagda förslag om att beslut redan nu bör fattas att upprätta en beskickning i Dar-es-Salaam under ledning av en lönad tjänsteman såsom t. f. chargé d'affaires synes utskottet väl underbyggt. Utskottet vill därför tillstyrka detta förslag. Med avseende å Latinamerika har enligt utskottets mening framförts övertygande skäl för inrättandet dels av en beskickning i Quito, underställd beskickningen i Bogotá, dels av en lönad konsular myndighet i São Paulo, som bör vara generalkonsulat. Även till dessa förslag vill utskottet alltså ge sin anslutning. Den verk-

ställda översynen har redovisat önskemål om en ny beskickning i Centralamerika, förslagsvis förlagd till Guatemala. Förslaget baserar sig på behovet av att på ett mera tillfredsställande sätt än hittills varit möjligt följa den ekonomiska utvecklingen i Centralamerika, där Sverige sedan länge åtnjuter stor good-will. Utskottet vill därför tillstyrka departementschefens förslag om upprättandet av en självständig beskickning i Guatemala.

Under förevarande avsnitt har departementschefen framlagt vissa förslag rörande ändrad status för redan existerande lönade utlandsmyndigheter samt för vissa konsulat. Förslaget om att beskickningen i Bagdad, f. n. underställd sändebudet i Teheran, blir självständig, har icke givit utskottet anledning till erinran. Enligt vad utskottet emellertid under hand inhämtat kan utvecklingen eventuellt få till följd, att Sveriges representation i Bagdad bör vara av konsulär natur. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare prövning besluta, huruvida representationen i Bagdad skall ha beskicknings eller generalkonsulats status. Ett annat förslag i syfte att rationalisera utrikesrepresentationen innebär att Sveriges två delegationer i Genève, den ena representerande Sverige vid FN:s Europakontor och den andra vid EFTA, sammanslås. I likhet med departementschefen anser utskottet denna sammanslagning böra kunna genomföras dock under förutsättning bl. a., att frågan om ytterligare erforderlig förstärkning snarast ägnas fortlöpande uppmärksamhet, eftersom Genève tenderar att bli ett allt större centrum för Förenta Nationernas och övriga internationella berörda organs verksamhet.

Utskottet vill erinra om att vad beträffar Europa UD-utredningen funnit, att formerna för Sveriges representation i de sydösteuropeiska länderna Bulgarien, Rumänien och Ungern möjligen förtjänade att i sinom tid omprövas. Enligt utredningen vore det rimligt antaga, att icke minst de handelspolitiska förbindelserna med dessa länder inom överskådlig tid kunde aktualisera behovet av självständiga beskickningar i Budapest och Bukarest. Enligt vad utskottet under hand från utrikesdepartementet inhämtat har departementschefen för avsikt att förstärka vår representation i Bukarest. Då av vad det anförda framgår utskottet har anledning förutsätta, att Kungl. Maj:t följer utvecklingen på här ifrågavarande område och vidtager de åtgärder, som utvecklingen kan aktualisera, torde motionen II: 801 icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Departementschefen har omnämnt den under 1962 avslutade nordiska samarbetsöverenskommelsen och i anslutning härtill erinrat om det samråd, som äger rum mellan cheferna för de administrativa avdelningarna inom de nordiska ländernas utrikesdepartement i syfte bl. a. att tillvarata möjligheterna till ett samarbete på regional basis mellan de nordiska ländernas utlandsmyndigheter. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet år 1961 berörde frågan om en samverkan mellan de nordiska länderna beträffande utrikestjänstens ordnande i syfte att nå fram till rationaliseringar och besparingar. Utskottet underströk därvid önskvärdheten av att de nordiska regeringarna prövade hur och på vilka områden en

sådan samverkan konkret kunde utformas. Utskottet anser, att denna fråga, som torde få ytterligare aktualitet vid den utökade utrikesrepresentation, som nu föreslås, är värd största uppmärksamhet.

I samband med behandlingen av den kommersiella utrikesrepresentationen har departementschefen uttalat lämpligheten av att i ökad omfattning använda kanslister för kommersiella uppgifter och därvid förordat en högre lönegradsplacering för vissa kanslisttjänster. Då hittills vunna erfarenheter visat, att väl kvalificerade kanslister äro fullt kompetenta att på ett tillfredsställande sätt ansvara för uppgifter av detta slag vill utskottet ansluta sig till departementschefens mening härvidlag.

Utskottet har senast vid årets riksdag understrukit behovet av en förstärkning av den svenska upplysningsverksamheten i utlandet, som blivit en central uppgift för utrikesförvaltningen. Utskottet vill därför instämma i departementschefens uttalande, att alla befattningshavare inom utrikesförvaltningen böra äga viss förtrogenhet med dylika upplysningsfrågor. Detta bör beaktas vid planläggningen av den utvidgade utbildningsverksamhet, vars genomförande utskottet i ett följande avsnitt tillstyrker.

Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört beträffande betydelsen av upplysningsverksamheten utomlands tillstyrker utskottet förslaget om inrättandet av en pressattachétjänst i New York. Utskottet delar också departementschefens uppfattning, att med hänsyn till den intensifierade upplysningsaktionen i Amerikas förenade stater en ny tjänst som kulturattaché i Washington bör inrättas med av departementschefen angiven lönegradsplacering.

Vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit beträffande utrikesförvaltningens organisation har icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Beträffande utrikesförvaltningens personalbehov samt därmed förenade lönegrads- och befordringsfrågor får utskottet framhålla följande.

Utskottet kan i likhet med departementschefen ansluta sig till UD-utredningens, även av åtskilliga remissinstanser anförda allmänna synpunkter på personalbehovet inom utrikesförvaltningen.

I anslutning härtill framlägges i föreliggande proposition förslag om tillskapande av en ny lönegradsserie för sändebud omfattande lönegraderna B 2, B 4 och B 6, varvid B 5 skulle utgå såsom sändebudslönegrad. Vidare föreslås att nu tillämplad praxis att placera beskickningsråd i sändebudsställning överges. Utskottet har icke något att erinra häremot liksom ej heller mot att tjänst som generalkonsul placeras i lönegraderna B 1, B 2 eller B 4.

Enligt beslut av 1952 års riksdag äger Kungl. Maj:t befogenhet att flytta befattningar inom utrikesförvaltningen ävensom att bland antalet tillgängliga sändebudsbefattningar i varje lönegrad bestämma, vilken lönegrad en beskickningschef skall tillhöra. Utskottet finner skäl tala för att stationschefernas fördelning på lönegrader i princip bör baseras på de olika myndigheternas betydelse och det med chefsposten i varje särskilt fall förenade ansvaret samt att den föreslagna fördelningen av rådstjänsterna på olika utlandsmyndigheter icke utan särskild anledning bör frångås.

Utskottet finner sig på av departementschefen anförda skäl böra tillstyrka att 8 sändebudstjänster placeras i B 6, 35 sändebuds- eller generalkon- sulstjänster i B 4 och 24 sådana tjänster i B 2.

Av praktiska och personalpolitiska skäl kan det enligt vad som framhål- lits icke alltid vara möjligt att disponera chefspersonalen enligt ovan angi- ven fördelning. Departementschefen hänvisar till det undantagsfall, att det skulle visa sig nödvändigt att förflytta en beskickningschef i B 6 till lägre klassificerad beskickning. Enligt departementschefens mening bör därvid tjänsten i B 6 med hänsyn till dessa beskickningars vikt få återbesättas i samma lönegrad. För tid, varunder förflyttad tjänsteman innehar tjänst i B 6, skall av honom uppehållen tjänst såsom sändebud i lägre lönegrad hål- las vakant. Detta skulle innebära, att Kungl. Maj:t skulle äga rätt att i un- dantagsfall utöka antalet tjänster i B 6. Utskottet förutsätter, att en sådan utökning blir av mera kortvarig natur. Även när innehavare av chefspost i B 4 i statsnyttans intresse måste tagas i anspråk för tjänst i lägre löne- grad förutsattes, att tjänstemannen får behålla sin placering i nämnda lö- negrad. Någon utökning av antalet tjänster i B 4 bör härvid ej ifrågakomma. På anförda skäl och då det här gäller undantagsfall anser utskottet sig icke böra framställa någon erinran mot detta förslag. Utskottet vill i samman- hanget understryka departementschefens uttalande, att en fullständig redo- visning för stationschefernas fördelning på lönegrader och för dispositionen av rådstjänsterna årligen bör lämnas till riksdagens vederbörande utskott.

Vad angår lönegradsplaceringen av högre tjänster i utrikesdepartementet har departementschefens förslag icke givit utskottet anledning till erinran. Sålunda böra bl. a. nuvarande förordnanden såsom biträdande kabinetts- sekreterare och biträdande avdelningschef utbytas mot tjänster i B 5 respek- tive B 2. Härvid förutsattes att förordnanden för nuvarande biträdande av- delningschefer böra gälla, så länge de kvarstå i sina befattningar.

Utskottet, som i det föregående behandlat framlagda förslag om organi- satoriska förändringar och om vissa högre tjänster, har vid sin granskning av övriga förslag om personalförstärkning m. m. inom utrikesdepartemen- tet och utrikesrepresentationen icke funnit något vara att erinra. Utskottet tillstyrker, att ny personalförteckning för utrikesförvaltningen upprättas i enlighet med departementschefens förslag.

Med hänsyn till vad i propositionen anförts rörande befodringsläget inom utrikesförvaltningen kan utskottet ansluta sig till uppfattningen, att detta spörsmål bör upptagas till övervägande så snart tillräckliga erfarenheter vunnits av nu föreslagna förändringar i förvaltningens organisation samt det i det följande behandlade tilltänkta rekryteringsförfarandet.

Med avseende å rekrytering och utbildning inom utrikesförvaltningen vill utskottet framhålla följande.

UD-utredningen har föreslagit införande av ett nytt rekryteringsförfaran- de i form av ett aspirantsystem syftande till utbildning av personer, som avse att söka sig antingen till utrikesförvaltningen eller till andra interna- tionellt betonade arbetsuppgifter, exempelvis inom övriga delar av statsför-

valtningen eller inom organisations- och företagavärlden. Den föreslagna aspirantutbildningen, omfattande en tid av 2 1/2 år, skulle inbegripa förutom viss kursverksamhet även tjänstgöring i utrikesdepartementet, vid en utlandsmyndighet samt i något av fackdepartementen. Utskottet anser, att förslaget kan vara värt att prövas. Det synes utskottet därför lämpligt att, såsom departementschefen föreslagit, frågan om inrättande av ett aspirantsystem av angivet slag prövas av den inom administrativa avdelningen planerade utbildningssektionen i samråd med personalutbildningsberedningen.

I motionerna I: 655 och II: 809 har uttalats att vid den fortsatta utredningen om utbildningsfrågor för utrikes personal likartade behov inom nämnden för internationellt bistånd av utbildning av experter inom u-hjälpen böra beaktas. Utskottet vill i anledning härav erinra om att den föreslagna aspirantutbildningen icke innebär bundenhet till den diplomatiska banan. Samtidigt som denna utbildning skall bredda rekryteringsbasen för utrikesdepartementet är, som av det föregående framgår, dess syfte även att vara till gagn för andra grenar av samhällsverksamheten. Därest ett aspirantsystem av angivet slag inrättas torde syftet i motionerna bli tillgodosett. Utskottet vill i sammanhanget även erinra om att utskottet i sitt utlåtande nr 3 innevarande år ingående behandlat frågan om utbildning av personal för tjänst inom u-landsarbetet. Utskottet erinrade därvid bl. a. om den verksamhet, som inlemts vid det nordiska Afrika-institutet i Uppsala. I utlåtandet omnämndes även att nämnden för internationellt bistånd under 1962 tillsatt en kommitté med uppgift att lägga fram förslag beträffande olika former av utbildning för fältuppgifter. Denna kommitté — expertutbildningskommittén — avgav den 20 september 1962 en första rapport med förslag om allmänna och regionala orienteringskurser. Den 5 februari innevarande år har kommittén överlämnat slutrapport om språkutbildning och fackutbildning för biståndsexperter. Kommittén har i densamma allmänt klargjort de utbildningsvägar, undervisningsmetoder och kursformer, som skulle vara särskilt värdefulla för blivande biståndsexperter, ävensom utrett var och hur utbildningsinsatser få den största effekten genom att skapa de bästa förutsättningarna för rekrytering till arbetet med det tekniska biståndet.

UD-utredningen har framfört synpunkter och rekommendationer i fråga om riktlinjer för en väsentlig utvidgning av utrikesförvaltningens utbildningsverksamhet avseende vidareutbildning av mellangradstjänstemän och chefspersonal samt för ökade utbildningsmöjligheter för kanslisterna. Även biträdespersonalens utbildningsfrågor ha uppmärksamats av utredningen. Utskottet anser, att dessa spörsmål äro värda uppmärksamhet och finner i likhet med departementschefen angeläget, att denna vidareutbildning av tjänstemännen framdeles sker efter fasta administrativa linjer. Utskottet vill därför tillstyrka, att den blivande utbildningssektionen inom den administrativa avdelningen får till uppgift att utarbeta ett särskilt utbildningsprogram.

Utskottet har icke något att erinra mot att i samband med övriga utbild-

ningsfrågor jämväl utredes frågan om viss vidareutbildning av utrikestjänstemännens hustrur i syfte att bibringa dem vidgade kunskaper om Sverige och svenska förhållanden och underlätta av utlandsstationering påkallade språkstudier.

I förevarande proposition framläggs vidare förslag beträffande principerna för avvägningen av utlandstjänstemännens löner. Förslaget, som ansluter sig till en av utrikesförvaltningens lönenämnd verkställd översyn, syftar till större fasthet i lönesystemet och har sin närmaste upprinnelse i en framställning från 1960 års riksdag, föranledd av ett uttalande av riksdagens år 1959 församlade revisorer. De nu ifrågavarande åtgärderna beträffande utlandstjänstemännens löner avse i stort sett två huvudproblem, nämligen dels en direktreglering av vissa element genom deras utbrytning ur lönerna och dels utformningen av det sålunda reviderade lönesystemet jämte därmed förenade spörsmål.

I ett i statsrådsprotokollet återgivet remissutlåtande har riksrevisionsverket understrukit, att den ifrågavarande löneöversynen berör personal-kategorier som i flera hänseenden beträffande tjänsteförhållanden inta en särställning inom statsförvaltningen. Såvitt utskottet kan finna utgör nämnda förhållande i själva verket en nödvändig utgångspunkt vid en prövning av den föreliggande lönefrågan, eftersom förslaget i betydande delar över huvud icke skulle kunna motiveras med hänsynstagande till tjänsteförhållandena inom statsförvaltningen i allmänhet.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda förslaget funnit det samma innefatta en ingående och allsidig prövning av den invecklade frågan om lönesystem för tjänstemän inom utrikesrepresentationen. Genom förslaget få de synpunkter som lågo till grund för utskottets uttalande i dess av riksdagen godkända utlåtande 1960: 128, punkt 6, anses i princip beaktade. Beträffande de olika detaljerna i det nu framlagda förslaget har utskottet inte funnit anledning framställa någon invändning. Utskottet förutsätter härvid att frågan om utlandslönerna blir föremål för kontinuerlig uppmärksamhet såväl från den föreslagne nye inspektören som från utrikesförvaltningens lönenämnd, vars ställning som berednings-, utrednings- och remissorgan i ärenden angående utlandslöneförmåner enligt departementschefen skall lämnas orubbad.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag att de i statsrådsprotokollet redovisade riktlinjerna för nytt lönesystem för tjänstemän inom utrikesrepresentationen m. fl. godkännas och att Kungl. Maj:t bemyndigas att inom ramen för de för budgetåret 1963/64 anvisade medlen tillämpa nämnda riktlinjer på i statsrådsprotokollet avsedd personal. Även övriga i detta sammanhang berörda förslag tillstyrkas av utskottet. Frågan om erforderliga ändringar i avlöningsförfattningarna behandlas av utskottet i annat sammanhang.

I motionerna I: 655 och II: 809 hemställes, såvitt nu är i fråga, att utrikesförvaltningens lönenämnd under sitt fortsatta utredningsarbete även erhåller i uppdrag att utreda lönevillkor m. m. för experterna inom ut-

landshjälpen. Enligt vad utskottet erfarit har åt nämnden för internationellt bistånd uppdragits att verkställa utredning rörande anställnings- och lönevillkor för den bilaterala fältpersonalen. Då den i motionerna avsedda frågan sålunda redan är föremål för övervägande anser utskottet någon åtgärd i anledning av ifrågavarande motionsyrkande inte f. n. påkallad. Beträffande ett i motionerna framställt yrkande avseende viss tjänstepersonals rätt till resebidrag för semesterresa till Sverige anser utskottet tillräckliga skäl ej föreligga för avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 1 mars 1963 framlagda förslag om utrikesförvaltningens organisation och personalbehov, avseende såväl utrikesdepartementet som utrikesrepresentationen;

2) fastställa av departementschefen i samma statsrådsprotokoll redovisad personalförteckning för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att under av departementschefen i samma statsrådsprotokoll angivna förutsättningar utöka antalet i personalförteckningen upptagna sändebudstjänster i Bo 6;

4) godkänna av departementschefen i samma statsrådsprotokoll redovisade riktlinjer för nytt lönesystem för tjänstemän inom utrikesrepresentationen m. fl.;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att inom ramen för å vederbörliga anslag för budgetåret 1963/64 anvisade medel tillämpa de föreslagna riktlinjerna för lönesystemet på tjänstemännen inom utrikesrepresentationen samt — i den utsträckning departementschefen förordat — på specialattachéer m. fl.;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fall, som i samma statsrådsprotokoll angivits, minska enligt Saar utgående förmåner ävensom bostadskostnadsersättning;

7) godkänna av departementschefen i samma statsrådsprotokoll förordade förslag om bidrag för resa till Sverige för semester, om anskaffning av tjänstebilar och statsanställning av viss chaufförspersonal, om reglering av garagekostnader och om försvarsattachépersonalens ersättning för bilresor med verkan fr. o. m. den 1 juli 1963;

8) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder som fordras för genomförande av de av departementschefen förordade förslagen.

B. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 655 och II: 809, såvitt de avse omfattningen av inspektörens vid per-

sonalvårdsbyrån verksamhetsområde, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännat vad utskottet anfört; -

C. att motionerna I: 655 och II: 809, i vad de icke behandlats under B., icke må till någon riksdagens åtgärd för-
anleda;

D. att motionen II: 801 icke må till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

2:o) Utrikesförvaltningen: Avlöningar. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 5, punkt 1) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Utrikesförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 beräkna ett förslagsanslag av 37 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 75 (Avd. IX, punkt 1, s. 139 och 140) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till Utrikesförvaltningen: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 40 960 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 33 621 000 kr.

Utskottet. Anslagshöjningen är i huvudsak för-
anledd av föreslagna nya tjänster och lönegradsuppflyttningar ävensom av löneklassuppflyttningar och uppflyttningar i reglerad befordringsgång m. m. Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 tillstyrker utskottet det äskade anslaget med den fördelning på anslagsposter, som departementschefen förordat.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	60 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	10 093 000
3. Arvoden bestämda av Kungl. Maj:t	20 000
4. Exspektansarvoden bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	300 000
5. Avlöningar till icke-ordinarie personal	7 168 000
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	11 407 000
a) Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	30 000
b) Representations- och hyresbidrag till vissa befattningshavare i utrikesdepartementet	77 000
c) Prisutjämningsstillägg	6 650 000
d) Särskilda förmåner i övrigt, <i>förslagsvis</i>	4 650 000

7. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	7 449 000
8. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	353 000
9. Av vederbörande utlandsmyndigheter anställd personal ..	4 000 000
10. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	110 000
	Summa kr. 40 960 000

b) till *Utrikesförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 960 000 kr.

3:o) *Utrikesförvaltningen*: *Omkostnader*. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 5, punkt 2) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 beräkna ett förslagsanslag av 8 500 000 kr., har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 75 (Avd. IX, punkt 2, s. 141 och 142) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 9 870 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 7 945 000 kr.

Utskottet. Under förevarande anslag har ett belopp av 85 000 kr. beräknats för påbörjande under nästa budgetår av den utbildningsverksamhet inom utrikesförvaltningen, som utskottet i det föregående förordat. Mot den verkställda beräkningen i övrigt av anslaget har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Utrikesförvaltningen*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 870 000 kr.

4:o) *Vissa bostadskostnadsersättningar*. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 5, punkt 3) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 beräkna ett förslagsanslag av 2 500 000 kr., har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 75 (Avd. IX, punkt 3, s. 142) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 3 100 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2 350 000 kr.

Från detta anslag skall bestridas samtliga kostnader för den utsända personalens privatanskaffade och av byggnadsstyrelsen godkända bostäder.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Vissa bostadskostnadsersättningar* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 100 000 kr.

5:o) Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 5, punkt 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 1 500 000 kr., har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 75 (Avd. IX, punkt 4, s. 142) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 400 000 kr.

Medlen under detta anslag är avsedda för den fortgående anskaffningen av dels inventarier för utlandsmyndigheternas kanslier, dels möbler för personalbostäder åt utrikesförvaltningens utsända personal. Under anslaget inräknas jämväl medel för underhåll och reparation av det utomlands befintliga inventariebeståndet.

Utskottet har icke något att erinra mot den verkställda anslagsberäkningen och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Stockholm den 17 maj 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Bergman, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, Rikard Svensson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström och Herbert Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Gustafsson i Skellefteå, Fagerlund, Bohman, Heidenberg och Källstad.